

Raadsinformatiebrief

Intentieverklaring Samenwerking Gebiedsgerichte Aanpak Grenscorridor

Voor vragen

Telefoonnummer: 14 040
E-mail: gemeente@veldhoven.nl
Datum B en W: 20 februari 2024
Registratienummer: 24bs00031

Kennisnemen van

Het aangaan van een intentieverklaring voor een verdere samenwerking van de Gebiedsgerichte Aanpak Grenscorridor.

Inleiding

Nationaal en provinciaal beleid

In het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) wordt ingezet op een samenhangende aanpak van de doelen voor natuur, water en klimaat in het landelijk gebied. Het Rijk heeft aan de provincies gevraagd om hier regie op te voeren. In Noord-Brabant gebeurt dit via het Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG). Het BPLG richt zich op doelen voor natuur, water en klimaat in samenhang met een duurzaam en levensvatbaar perspectief voor agrarische ondernemers.

Natura 2000-gebied 'Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux'

De Gebiedsgerichte Aanpak Grenscorridor (GGA Grenscorridor) is één van de 17 aangewezen gebieden in Noord-Brabant gelegen rondom het Natura 2000-gebied 'Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux'. De opgaven in dit stikstofgevoelige Natura 2000-gebied zijn dermate complex en urgent, dat besloten is dat het wijdere beïnvloedingsgebied wordt betrokken. Want juist in deze overgangszones, die grotendeels agrarisch gebruikt worden, liggen kansen voor slimme combinaties van oplossingen voor sterkere natuur, betere kwaliteit van ons water en onze bodem en de toekomst van de landbouw. Het gebied van de GGA Grenscorridor heeft een totale oppervlakte van 18.000 hectare, waarvan 15.000 hectare in Nederland en 3.000 hectare in België.

Inzet Gemeente Veldhoven

Een deel van het Veldhovens grondgebied valt binnen het beïnvloedingsgebied van het Natura 2000-gebied 'Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux'. Dit is slechts 250 hectare van het totale 18.000 hectare. Afbeelding 1 (pagina 4) bevat de gebiedsafbakening van de GGA Grenscorridor. Het gebied binnen de gele contour, het oostelijke deel van het Natura-2000 gebied 'Leenderbos, Grootte Heide De Plateaux', kent een eigen aparte procesinrichting op weg naar een gebiedsgerichte aanpak. Op afbeelding 1 is ook het aandeel van het Veldhovens grondgebied blauw omcirkeld. Op afbeelding 2 (pagina 4) is het Veldhovens grondgebied nader aangeduid. De gronden ten oosten van de rode stippellijn maken deel uit van de GGA Grenscorridor.



De afbakening van het GGA Grenscorridor-gebied is op hoofdlijnen vastgesteld en daar waar de praktische uitwerking vraagt om flexibiliteit, wordt de grens niet als rigide beschouwd.

Intentieverklaring

In het bestuurlijk overleg 'Gebiedsgerichte Aanpak Grenscorridor' van 4 december 2023 hebben de diverse gebiedspartners uitgesproken dat zij gezamenlijk aan urgente ruimtelijke opgaven in het gebied gaan werken. Deze afspraken zijn vastgelegd in de 'Intentieverklaring samenwerking Gebiedsgerichte Aanpak Grenscorridor' (zie bijlage 1). In dit document zijn gebiedsopgaven en ambities vastgelegd, doorvertaald in drie perspectieven. Ook zijn er bestuurlijke spelregels opgesteld over de grondbeschikbaarheid (zie bijlage 2) en de verdere samenwerking.

Kernboodschap

De gemeente Veldhoven valt slechts met een heel beperkte oppervlakte binnen de grenzen van GGA Grenscorridor. De enkele percelen die de gemeente Veldhoven in dit gebied in eigendom heeft, zijn langdurig verpacht. Op dit moment wordt ingeschat dat de rol in en de bijdrage van de gemeente Veldhoven aan de GGA Grenscorridor beperkt zal zijn. Maar bestuurlijk staat de gemeente Veldhoven achter de doelen uit de intentieverklaring, gekoppeld aan de volgende drie perspectieven:

- *Perspectief 1: Natuur en Landschap.*
Doel: het bereiken van een robuust en volhoudbaar evenwicht in het natuur- en landbouwsysteem in de Grenscorridor, waarbij de doelstellingen van het Natura-2000 gebied Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux en de voltooiing van het Natuur Netwerk Brabant in het gebied worden bereikt, terwijl er voor de agrarische ondernemers langjarige zekerheid bestaat rond de eisen aan hun bedrijfsvoering als basis voor creatief ondernemerschap en een gezond verdienmodel voor hun bedrijf.
- *Perspectief 2: Netwerken voor Energie en Economie.*
Doel: het bijdragen aan de energietransitie naar duurzame bronnen en de economische versterking van het gebied.
- *Perspectief 3: Leefbare steden en regio's.*
Doel: het opvangen en in goede banen leiden van de toenemende verstedelijking en economische ontwikkeling rond Eindhoven/Veldhoven (verstedelijkingsakkoord ZO Brabant, de Woondeal en de schaa sprong van ASML).

In 2024 start de planuitwerkingsfase. Gezien de totale omvang van het GGA-gebied, wordt gewerkt in tien deelgebieden. De verwachting is dat een aantal deelgebieden in 2024 worden opgestart, mogelijk ook het deelgebied 'Waalre-Veldhoven'. In de deelgebieden worden de partijen betrokken die dit aangaan en bij dat gebied horen. Op deze manier wordt gewerkt naar gezamenlijk gedragen oplossingen. Als blijkt dat de rol in en bijdrage van de gemeente Veldhoven cruciaal is om tot dergelijke oplossingen te komen, zal zij daar mogelijk een bijdrage aan leveren. Hoe deze bijdrage eruit zal zien, is maatwerk en op dit moment nog niet te duiden.

Vervolg

Vanuit het Programmabureau GGA Grenscorridor (onder leiding van Waterschap de Dommel) is het concept-document 'Gebiedsgerichte aanpak Grenscorridor Vervolgstappen planuitwerkingsfase 2024-2025' opgesteld. In dit document wordt



onder andere de rol van het programmabureau omschreven en wordt een vertaling gemaakt naar projectopdrachten en plannen van aanpak per deelgebied. Naar verwachting wordt dit document in juni 2024 in het bestuurlijk overleg 'Gebiedsgerichte Aanpak Grenscorridor' ter bekrachtiging voorgelegd.

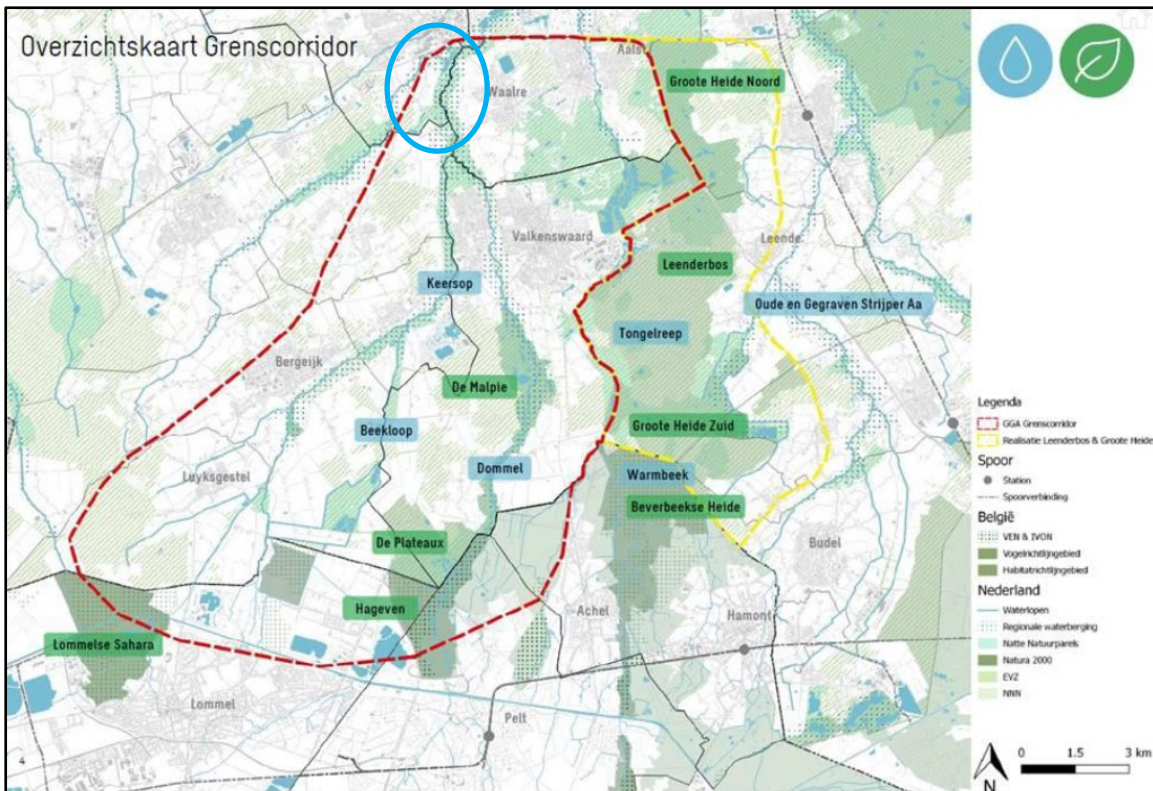
In dit document wordt voor de planuitwerking in zes deelgebieden (waaronder het deelgebied Waalre-Veldhoven) uitgegaan van een kostenraming € 11,2 miljoen voor twee jaar. Hiervoor is bij het Rijk financiering aangevraagd. Deze € 11,2 miljoen bestaat onder andere uit proceskosten en capaciteitskosten bij de gebiedspartners. Mocht de gemeente Veldhoven een concrete rol en bijdrage aan de GGA Grenscorridor gaan leveren in de vorm van een project, dan is vooralsnog het uitgangspunt dat deze inzet financieel gedekt wordt.

Communicatie en samenspraak

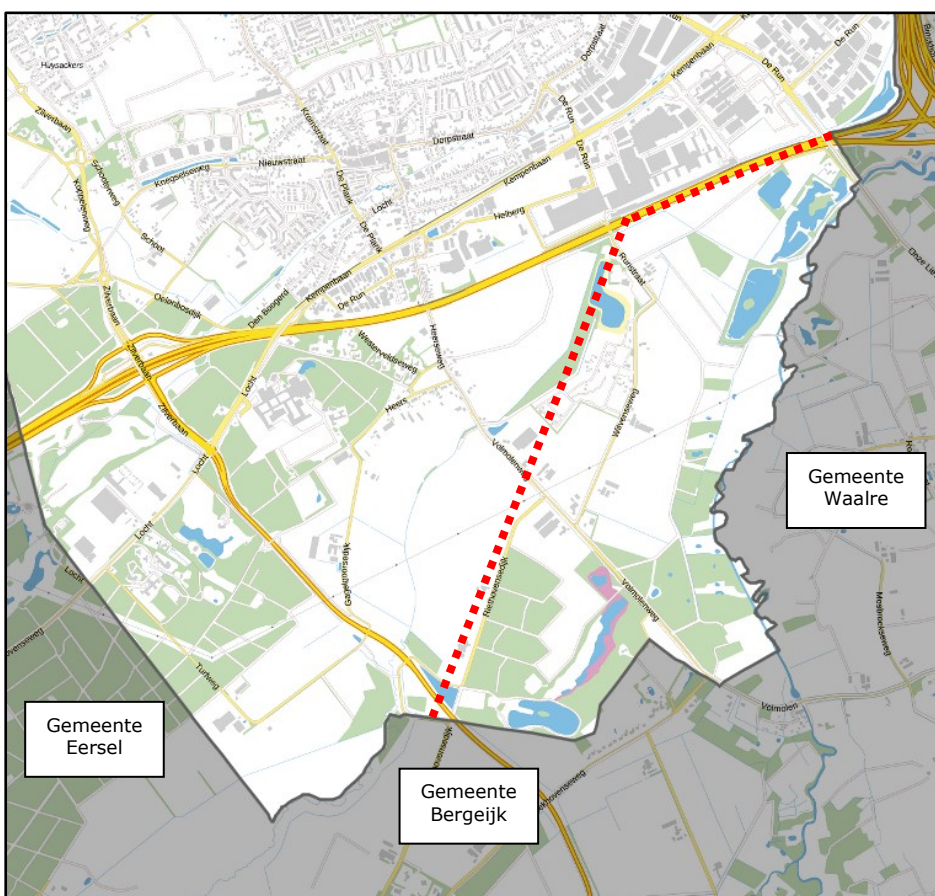
Na de bestuurlijke bekrachtiging in juni 2024, zullen wij u informeren over de verdere planuitwerking. Mogelijk wordt rol in en de bijdrage van de gemeente Veldhoven aan de GGA Grenscorridor dan duidelijker.

Bijlagen

1. 'Intentieverklaring samenwerking Gebiedsgerichte Aanpak Grenscorridor';
2. 'Bestuurlijke uitgangspunten grondbeschikbaarheid'.



Afbeelding 1: Gebiedsafbakening GGA Grenscorridor, met het Veldhovens grondgebied blauw omcirkeld.



Afbeelding 2: Ligging Veldhovens grondgebied in GGA Grenscorridor.

Intentieverklaring samenwerking Gebiedsgerichte Aanpak Grenscorridor

Samenwerken aan duurzame gebiedsontwikkeling in de Grenscorridor

Gebiedsgerichte aanpak
GRENSCORRIDOR



Provincie Noord-Brabant



Inhoudsopgave

COLOFON	3
1. DOEL INTENTIEVERKLARING SAMENWERKING GGA GRENSCORRIDOR	4
2. GEBIEDSPARTNERS	4
3. GEBIED GRENSCORRIDOR	4
4. GEBIEDSOPGAVEN	5
4.1 NATUUR.....	6
4.2 WATER & BODEM.....	6
4.3 LANDBOUW	7
4.4 KLIMAAT.....	7
4.5 ENERGIE	7
4.6 INFRA & MOBILITEIT.....	7
4.7 RECREATIE	8
4.8 WONINGBOUW	8
5. VAN INTEGRALE OPGAVE NAAR AMBITIE	8
5.1 INTEGRALE OPGAVE	8
5.2 CENTRALE AMBITIE	8
5.3 UITGANGSPUNTEN.....	8
6. DRIE PERSPECTIEVEN	11
6.1 PERSPECTIEF 1: NATUUR EN LANDBOUW	11
6.2 PERSPECTIEF 2: NETWERKEN VOOR ENERGIE EN ECONOMIE	12
6.3 PERSPECTIEF 3: LEEFBARE STEDEN EN REGIO'S.....	12
7. GEBIEDSPROGRAMMA	13
7.1 VAN DRIE PERSPECTIEVEN NAAR EEN GEBIEDSPROGRAMMA GRENSCORRIDOR	13
7.1.1 Grondtafeloverleg voor alle opgaven Grondstrategie organiseren	13
7.1.2 Samenwerking versterken tussen de Brabantse en Vlaamse partners	14
7.1.3 Bestuurlijke spelregels.....	14
7.2 DEELGEBIEDEN.....	14
BIJLAGEN:	15
1. BESTUURLIJKE UITGANGSPUNTEN GRONDBESCHIKBAARHEID (TER VASTSTELLING)	15
2. VERVOLGSTAPPEN PLANUITWERKINGSFASE 2024-2025 (TER INFORMATIE)	15

Colofon

© Bestuurlijk Overleg GGA Grenscorridor

Uitgave: Alle gebiedspartners

Kenmerk: 47127 / 156934

Status: definitief

Datum: 11 december 2023

1. Doel Intentieverklaring Samenwerking GGA Grenscorridor

Met deze Intentieverklaring Samenwerking Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) Grenscorridor committeren de gebiedspartners zich als slotstuk van de Visiefase aan een gezamenlijke vervolgstap van planuitwerking in 2024. Het doel van de Intentieverklaring Samenwerking GGA Grenscorridor is om partijen te verbinden aan een gezamenlijke vervolgstap voor ontwikkeling van het totale gebied, uitgangspunten hiervoor en een set spelregels op welke wijze. Voor alle partijen is het belangrijk om de inzet voor het gebied Grenscorridor te concretiseren en tot actie over te gaan. Een gebiedsgerichte aanpak waarin op basis van een gedeelde ambitie en gedeelde feiten keuzes worden gemaakt. Alle partijen zien dat het nodig is om op korte termijn met elkaar aan de slag te gaan om keuzes te kunnen maken die aansluiten op de lokale uitdagingen en opgaven met een tijdshorizon tussen nu en 2050. Zo kan er stap voor stap en onderbouwd worden gewerkt aan perspectief. In Bijlage 2. *Vervolgstappen planuitwerkingsfase 2024-2025* is uitgewerkt hoe de samenwerking het komende jaar gestalte krijgt. Door nu te starten kunnen inzichten worden opgedaan over maatregelen, wordt ervaring opgedaan met deze wijze van samenwerken en kan gebouwd worden aan een stevig fundament voor een meerjarig gebiedsprogramma.

Ondertekening van de intentieovereenkomst betekent niet dat partijen verantwoordelijk zijn voor de verwezenlijking van alle genoemde doelstellingen. Wél onderkennen partijen dat zij soms verschillende doelstellingen hebben en concluderen zij dat om deze verschillende doelstellingen te bereiken, samenwerking nodig is. De wijze waarop is het resultaat van een onderhandeling én samenwerking, op basis van een constructieve basishouding. Afspraken voor de lange termijn (na 2024) worden pas gemaakt als alle partijen in staat zijn geweest hierover in hun eigen organisaties het juiste gesprek te voeren en voor de gebiedssamenwerking mandaat hebben gekregen. Voor nu geldt dat partijen enkel de intentie hiervoor uitspreken omdat eerst op zorgvuldige wijze de achterbannen moeten zijn betrokken.

Het in samenhang en samenwerking oplossen van de opgaven voor de Grenscorridor is van grote ecologische, economische en maatschappelijke betekenis. In het gebied ligt een uitdaging voor een veerkrachtige natuur, robuust watersysteem, een toekomstbestendig klimaat én een perspectief voor de agrarische sector. Partijen willen elkaar helpen om met de opgaven aan de slag te gaan vanuit de erkenning dat iedereen in grote mate afhankelijk is van elkaar voor het versterken van het gebied en dat partijen elkaar als gebiedspartners willen helpen en versterken.

Gebieds- en praktijkkennis van de partners worden in de volgende stap bij elkaar gebracht, aangevuld met data over impact, kosten en doelbereik om afwegingen te maken. De besluiten over de planologische verankering van afspraken die in het kader van de samenwerking GGA Grenscorridor gemaakt gaan worden, worden genomen door het ter zake zijnde bevoegd gezag. De intentieverklaring beoogt geen wijziging te brengen in de bestaande verantwoordelijkheden voor de ruimtelijke ordening in het gebied Grenscorridor.

Door de transitie van het landelijk gebied nu vanuit de praktijk invulling te geven, wordt ook gebouwd aan vertrouwen dat nodig is om verder te komen. Voor sommige ondernemers zal omschakelen of stoppen een optie zijn. Voor individuele ondernemers die verder gaan moet er perspectief komen dat aansluit op de wensen en eisen van de samenleving. Dat is nodig om de bijdrage te leveren aan de maatschappelijke doelen die gevraagd wordt. Alleen zo kunnen boeren en tuinders hun bedrijf duurzaam voortzetten.

2. Gebiedspartners

Onderstaande organisaties willen zich als gebiedspartner inzetten voor het succesvol uitvoeren van de gebiedsgerichte aanpak van de Grenscorridor vanuit een gezamenlijk gedragen ambitie.

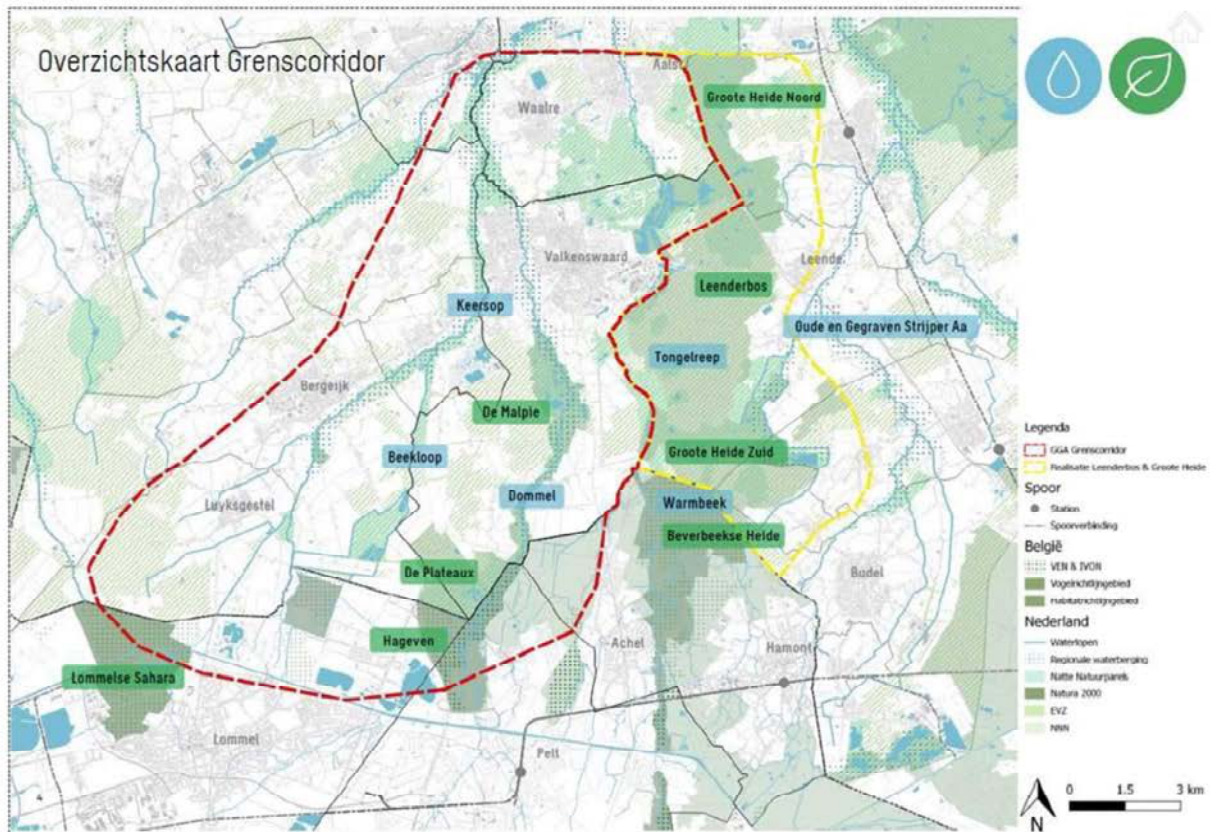
Gemeente Bergeijk	Stad Lommel	Natuurmonumenten	
Gemeente Valkenswaard	MOW Vlaanderen	Staatsbosbeheer	
Gemeente Veldhoven	Provincie Noord-Brabant	ZLTO	
Gemeente Waalre	Waterschap de Dommel	Nederland	België

3. Gebied Grenscorridor

Het gebied Grenscorridor ligt op de grens van Nederland en België. Het gebied wordt globaal begrensd door de

A67 aan de noordzijde en de N71 en het Kanaal Bocholt-Herentals aan de zuidzijde. Aan de oostzijde wordt het gebied begrensd door de gemeentegrenzen van Waalre en Valkenswaard. Aan de westzijde is de grens de waterscheiding van de Keersop, Beekloop en Dommel.

Het totale gebied, inclusief het Natura2000-gebied Groote Heide, Leenderbos en de Plateaux is om diverse redenen grofweg in tweeën (rode en gele contour, zie figuur 1) gedeeld. Een reden is dat de grootte van het gebied overzichtelijk is. Een tweede reden is dat waterschap De Dommel zich voor het Grenscorridor-gebied heeft aangeboden bij Provincie Noord-Brabant om het initiatief op zich te nemen vanwege het belang dat het waterschap heeft bij de nog resterende wateropgaven. Het uitgangspunt (= bestuurlijke afspraak) is om de afbakening van het Grenscorridor-gebied op hoofdlijnen vast te stellen en daar waar de praktische uitwerking vraagt om flexibiliteit, de grens niet als rigide te beschouwen.



Figuur 1. Gebiedsafbakening Gebiedsgerichte Aanpak Grenscorridor (rode contour)

Het gebied kenmerkt zich door veel buitengebied, zoals landbouwgrond en natuur (heide, bossen en beekdalen). De N69 Zuid doorsnijdt het gebied ter verbinding van Nederland en België en verbindt de A67 in Nederland met de N74 in België. Het Grenscorridor-gebied beslaat circa 18.000 hectare, waarvan 15.000 in Nederland en 3.000 in België. Ruimtelijk gezien is het gebied te onderscheiden in drie delen: natuur en water (41%; 3%), landbouw (32%) en stedelijk gebied (24%).

Het gebied binnen de gele contour, het Oostelijke deel van het Natura 2000 gebied; Leenderbos, Groote Heide De Plateaux kent een eigen procesinrichting op weg naar een gebiedsgerichte aanpak. Gebiedspartners erkennen dat een goede aansluiting bij het GGA Grenscorridor belangrijk is. De manier waarop dit zal gebeuren, wordt in 2024 onderzocht en zal worden voorgelegd aan het Bestuurlijk overleg GGA Grenscorridor.

4. Gebiedsopgaven

Het gebied Grenscorridor kent verschillende opgaven voor de thema's natuur, water, landbouw, klimaat, energie, infra & mobiliteit, recreatie en woningbouw. Deze worden hieronder kort toegelicht.

4.1 Natuur

Uit de natuurdoelanalyse van het Leenderbos, Groote Heide en de Plateaux blijkt dat behoud van de kwaliteit niet geborgd is en het op termijn behalen van de instandhoudingsdoelstelling ook buiten bereik is. Dit betekent dat aanvullende maatregelen voor natuurbescherming én herstel en voor stikstofreductie noodzakelijk zijn om te zorgen dat voor alle habitats en soorten behoud geborgd is (verslechtering is voorkomen) en de wettelijke (uitbreidings- en verbeter) doelstellingen kunnen worden gehaald voor 2030.

1. Voor het Natura 2000-gebied Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux zijn er, voortkomend uit de natuurdoelanalyse en het beheerplan, opgaven in de overgangszone (als beschermende schil) waaraan moet worden gewerkt:

- Aanpak verdroging en robuust watersysteem;
- Creëren van ruimte voor de inliggende beken zodat deze op een natuurlijke manier stromen;
- Verbeteren van de waterkwaliteit en behalen van de Kaderrichtlijn Water-doelen (zie ook paragraaf 4.2) van waterlopen Dommel, Keersop en de Beekloop;
- Afronden NatuurNetwerk Brabant (NNB) in 2027; naast een kwantitatieve opgave is er ook sprake van een kwalitatieve opgave;
- Verminderen stikstofdepositie conform de landelijke doelstelling waarbij 50% van het stikstofgevoelige habitatgebied beneden de kritische depositiewaarde (KDW) komt in 2030. Naast de generieke Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (Bos) hieraan een bijdrage leveren.

2. Bossenstrategie

Het gebied kenmerkt zich ook door de aanwezigheid van bossen. In aansluiting op de bossenstrategie en beleidsagenda 2030 van het Rijk en provincies, zijn inspanningen nodig om de CO₂-vastlegging in bos en bomen te versterken. Hierbij wordt naar een extra areaal in 2050 gestreefd. Indicatief wordt gedacht aan 383 hectare extra bos, waarvan 236 hectare binnen het bestaande natuurnetwerk en 147 hectare daar buiten (afgeleide van Brabant brede ambitie).

3. Groenblauwe dooradering

Het gebied kent een prachtige dooradering. We gaan ervoor zorgen dat die versterkt wordt tot minimaal 10% van het gebied in 2050 (inclusief bestaande elementen). Sloten, hagen, houtwallen en bomenrijen zijn onmisbaar voor de biodiversiteit en beleving van het landschap.

4. Ecologische verbindingen

De opgave is om het Dommeldal te verbinden met verschillende Nederlandse en Belgische natuurgebieden en bij te dragen aan herstel van biodiversiteit. Het gaat daarbij om stevige brede verbindingen en overgangszones.

5. Behoud en herstel beekdallandschap

Het Dommeldal is een kleinschalig oud beekdallandschap dat grotendeels bestaat uit graslanden en broekbossen. Veel natuur- en landschapswaarden zijn helaas in de loop der tijd verdwenen. Het is de opgave om cultuurhistorische schatten te behouden en kwetsbare delen te herstellen.

4.2 Water & Bodem

De Kaderrichtlijn Water (KRW) heeft als doel de kwaliteit en kwantiteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa te verbeteren en te waarborgen. Er zijn in het gebied verschillende waterlopen die nog niet voldoen aan (alle parameters van) de normen, voor de Grenscorridor heeft dit betrekking op Dommel, Beekloop en Keersop, daarnaast zijn er in de KRW eisen ten aanzien van grondwaterlichamen. Alle EU-lidstaten moeten in 2027 de KRW-wateren in een 'goede ecologische toestand' hebben. Dit is wettelijk vastgelegd. Het halen van deze KRW-doelstelling kent een resultaatverplichting. De provincies staan voor deze verplichting aan de lat. Voor het gehele plangebied (15.000 hectare) zullen de grondwaterstanden omhooggaan en de natuurlijke grondwatermachine wordt hersteld. Dit is in lijn met de beslissing van het Nederlandse Kabinet om Water en Bodem sturend te laten zijn bij de indeling van ons land, zie ook paragraaf 5.3.

Het behalen van de doelen van het 7e actieprogramma Nitraatrichtlijn en KRW vraagt om een brongerichte aanpak. De kenmerken van een gebied, in het bijzonder ten aanzien van water en bodem, zijn belangrijke factoren bij het vastleggen van de benodigde maatregelen in deelgebiedsplannen. In het Waterbeheerprogramma van Waterschap De Dommel zijn verschillende ambities opgenomen voor de korte (2027) en de lange (2050) termijn met oog op de watertransitie. De belangrijkste opgaven zijn schoon water en

voldoende water (beiden gevat in de KRW) en droge voeten. Het is de uitdaging om het huidige watersysteem met de toenemende weersextremen door klimaatverandering anders in te richten en toekomstbestendig te maken. Daarnaast zijn door Brabantse partijen afspraken gemaakt in het 'Grondwaterconvenant 2021-2027' en de 'Droogteagenda'. Aan Vlaamse zijde werd in 2022 door de verschillende betrokken overheden het 'Riviercontract voor de Dommel' ondertekend. Hierin zijn verschillende acties opgenomen rond wateroverlast, droogte, waterkwaliteit en -beleving in Peer, Pelt, Hechtel-Eksel en Lommel.

Er is ook een opgave voor een vitale bodem. Een vitale bodem zorgt ervoor dat regenwater in de bodem kan infiltreren en zo de grondwatervoorraad kan aanvullen. Daarnaast beperkt een vitale bodem de uit- en afspoeling van nutriënten en levert daarmee een bijdrage aan het behalen van de doelen voor de KRW.

4.3 Landbouw

De belangrijkste opgaven voor de landbouw is het creëren van een economisch duurzaam toekomstperspectief en behoud van grond en ruimte voor de agrarische sector. Het gebied kent een grote diversiteit aan agrarische bedrijven. Elk bedrijf en elke situatie is anders, er is geen *one size fits all* oplossing. Op het erf komen alle vraagstukken samen, ondernemers zijn daarom op zoek naar integrale oplossingen. Ondernemers willen zelf hun eigen transitiepad kunnen kiezen dat past bij de persoonlijke situatie, de omgeving en het bedrijf. Als de doelen helder zijn kunnen ondernemers op bedrijfsniveau kijken welke oplossing het beste past bij hun bedrijf en waar zij de beste resultaten mee kunnen behalen. Dit kan gaan over extensivering, het zetten van stappen naar natuurinclusief, maar ook innovatie en intensivering. Onduidelijkheid over de impact van de doelen creëert op dit moment onzekerheid.

Voor een toekomstbestendige landbouw is grond cruciaal. Agrarische bedrijven hebben grond nodig om invulling te geven aan opgaven op gebied van klimaat, bodem en water en om te kunnen voldoen aan wet- en regelgeving. Agrarische structuurversterking zorgt voor versterking van de positie van agrarische bedrijven, het versterken van de huiskavels, de grondpositie van agrarische ondernemers en zorgt voor behoud van leefbaarheid in het buitengebied. Daarnaast is dit ook nodig om de puzzel met andere opgaven te kunnen leggen. Diversiteit en maatwerk zijn hierbij belangrijke aspecten. Daarnaast is het richting de toekomst van belang om ook de locaties die op lange termijn geschikt blijven voor agrarische activiteiten, te behouden.

4.4 Klimaat

Klimaatverandering stelt eisen aan de inrichting van het gebied, onder andere de opvang van water bij piekbuien en het omgaan met lange periodes van droogte en hitte. Het langer vasthouden en beheerst afvloeien van water, en infiltratie van regenwater in de ondergrond bieden kansen, juist ook in samenwerking met gemeenten, agrarische ondernemers en terreinbeherende organisaties op de hoge gronden in het gebied. De opgave is om het landschap klimaatrobuust in te richten. Daarnaast is er het doel om CO₂-reductie te realiseren van 55% voor 2030 en methaanemissies uit de veehouderij te verminderen.

4.5 Energie

In Noord-Brabant heeft elke regio een opgave om aan de energietransitie bij te dragen. Bewoners en ondernemers die een bijdrage willen leveren aan de energietransitie dienen gefaciliteerd te worden indien dit past binnen de regionale afwegingen vanuit het proces van de Regionale Energie Strategie (RES). Het ontwikkelen van locaties voor energieproductie is ook een gebiedsopgave. De opgaven zoals deze zijn opgenomen in de RES-sen zijn onderdeel van de ruimtelijke invulling en uitwerking van de deelgebieden. De energie-opgave vraagt immers ook een ruimteclaim. De gemeenten brengen de desbetreffende RES in het GGA Grenscorridor proces. Deze opgaven zijn relevant voor een passende geïntegreerde ruimtelijk indeling voor het gehele GGA Grenscorridor. Ook hier hebben keuzes aan beide zijden van de grens met elkaar te maken.

4.6 Infra & mobiliteit

Steeds meer mensen wonen in de grensstreek en verplaatsen zich dagelijks naar hun werk in de regio Eindhoven. Een vlotte bereikbaarheid en een vlotte doorstroming in de grensstreek is een grote regionale en grensoverschrijdende mobiliteitsopgave; deze is onderdeel van de GGA Grenscorridor. Daarbij is er ook aandacht voor het verduurzamen van de mobiliteit en het aanpakken van het ruimtebeslag van uitbreiding van infrastructuur. De partners hebben de behoefte om met beter grensoverschrijdend openbaar vervoer een goed alternatief te bieden voor de auto. De partners aan beide zijden van de grens streven naar een vooruitstrevende aanpak rond de verduurzaming van de mobiliteit (OV, Fiets en Mobipunten).

4.7 Recreatie

In en rond de natuurgebieden wordt in de Grenscorridor veel gecreëerd. Hier wordt veel waarde aan gehecht. Met de verwachte toename aan woningen zal er meer druk ontstaan op recreatieve functies in de natuur. Recreatie levert nu al conflicten op met (kwetsbare) ecologische verbindingzones en natuurwaarden. Met de groei van het aantal recreanten moet goed worden gekeken naar het waarborgen van een goede balans tussen natuur en recreatie en een goede zoning waarbij nadrukkelijk gekeken wordt naar recreatieve voorzieningen buiten de waardevolle N2000 gebieden.

4.8 Woningbouw

Vanuit het verstedelijkingsakkoord ZO Brabant, de Woondeal en de schaa sprong van ASML én de impact daarvan op het gehele gebied ligt er een ruimteclaim om veel nieuwe woningen mogelijk te maken, ook in de gemeenten die partij zijn bij deze Intentieverklaring samenwerking GGA Grenscorridor. Door de toenemende verstedelijking en economische ontwikkeling rond Eindhoven/Veldhoven neemt de druk op het gehele gebied toe. Deels kan dit door verdichting binnen bestaande rode contouren plaatsvinden, maar er zal ook ruimtebeslag zijn op grond in het buitengebied.

5. Van integrale opgave naar ambitie

5.1 Integrale opgave

Oorspronkelijk is de gebiedsgerichte aanpak ingestoken vanuit de opgaven van natuur, water en landbouw. Deze opgaven concurreren fysiek (ruimtelijk beslag) en ook qua benodigde stikstofruimte, met andere opgaven en belangen van diverse gebiedspartners. Daarom worden alle hiervoor genoemde thema's als een integrale opgave beschouwd. De bovengenoemde gebiedsopgaven zijn omvangrijk en onderling met elkaar verweven. Er zijn vragen over en mogelijk kansen voor meervoudig ruimtegebruik en het combineren van functies, over de verdeling van water en stikstofruimte. Meervoudig grondgebruik (zoals combinatie extensivering landbouw en natuurdoelen; waterberging in nieuwbouw woninglocaties; zonnepanelen op daken nieuwe bedrijfsterrinen) kan helpen om een deel van de schaarste op te vangen.

Ruimtelijke beleidskeuzes in Nederland hebben ook impact net over de grens in Belgisch Limburg, en vice versa. Er ligt een opgave om ontwikkelingen met elkaar af te stemmen. Het gebied Grenscorridor heeft een oppervlakte van 18.000 hectare, waarvan 15.000 hectare in Nederland en 3.000 hectare in België. De optelsom van alle ruimtevrage opgaven in het gebied is minimaal 2.436 hectare gebaseerd op een kenschets van alle gebiedspartners. Er ligt een enorme integrale uitdaging vanuit de ruimtebehoefte voor alle thema's. Deze druk op de ruimte betekent ook dat niet alles overal kan. Daarnaast zijn middelen niet onbeperkt. Dit betekent dat er afwegingen gemaakt moeten worden.

5.2 Centrale ambitie

De centrale ambitie luidt:

De gebiedsgerichte aanpak van de integrale opgave in de Grenscorridor moet bijdragen aan herstel van natuur (voldoende en schoon water, gezonde bodem, minder stikstof en aantrekkelijk landschap), waarbij er perspectief is voor agrarische bedrijven om te kunnen ondernemen en er ruimte blijft voor economische groei, woningen, duurzame mobiliteit en de energietransitie.

5.3 Uitgangspunten

Partijen hanteren de volgende uitgangspunten bij de uitwerking van de integrale opgave, waarin ieder zijn deel bijdraagt:

1. Brede belangenbenadering ("samen kom je verder!")

Vanaf de start van het proces werken partijen vanuit een brede belangenbenadering. Bij het werken aan de opgave zijn vertegenwoordigers van alle zwaarwegende belangen betrokken en streven partijen ernaar om zoveel mogelijk recht te doen aan deze belangen bij het zoeken naar en kiezen van oplossingen. Dat vraagt van elkaar om inhoudelijke opgaven te verdiepen en om elkaar echt te leren kennen, te begrijpen en te willen helpen. Daarbij worden lastige keuzes niet geschuwd en voelen partijen zich gezamenlijk verantwoordelijk voor het vinden van oplossingen. Gebiedspartners hebben vertrouwen in elkaar en in deze samenwerking en hechten eraan om gezamenlijk vertrouwen verder op te bouwen in de volgende fase. Bij deze manier van

samenwerken past het om gezamenlijk feiten te verzamelen (*joint fact finding*), het resultaat wordt vastgelegd in een gezamenlijk document *Gebiedsfactsheet Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux t.b.v. GGA Grenscorridor*.

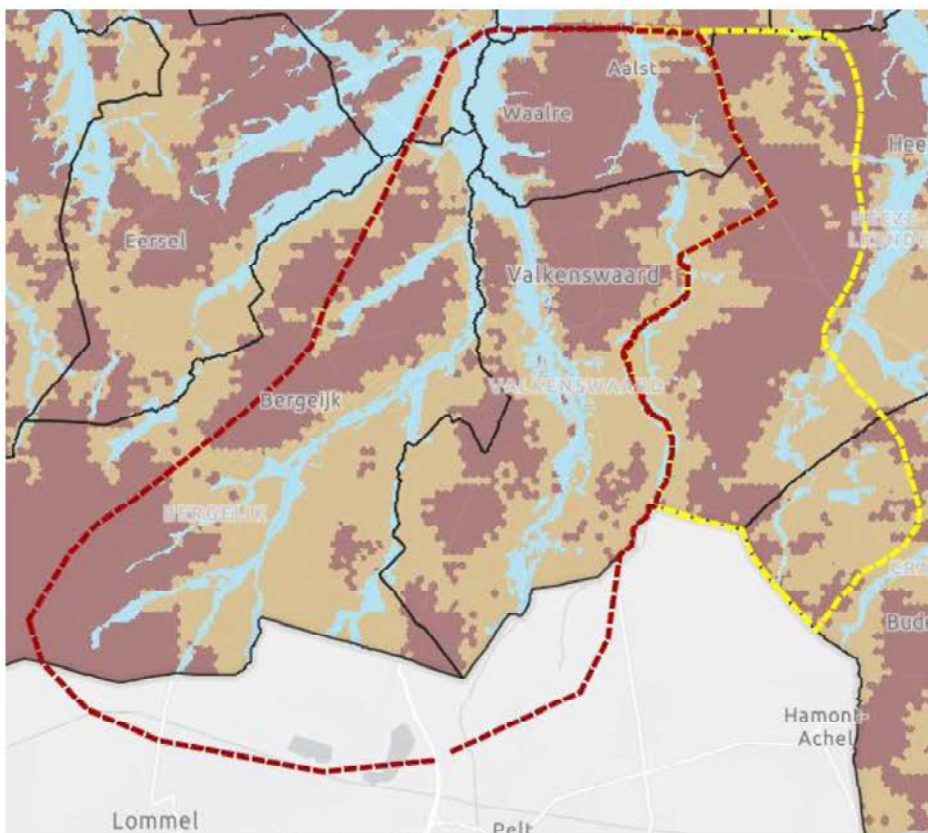
2. Opgaven over de grenzen heen (“grensoverschrijdende samenwerking is cruciaal”)

In de Visiefase heeft de stad Lommel actief deelgenomen. Er zijn gesprekken gevoerd met de gemeente Pelt, met de Belgische provincie Limburg en met Departement Mobiliteit en Openbare Werken (Departement MOW). De oriëntatie van de Vlaamse grensgemeenten op de regio Eindhoven vergt een grotere bestuurlijke betrokkenheid en biedt ook kansen om succesvolle maatregelen te nemen die bijdragen aan de gezamenlijke ambitie op het gebied van de geformuleerde opgaven, inclusief het benutten van Europese financiële steun voor grensoverschrijdende initiatieven.

De gebiedsopgaven betreffen de Grenscorridor aan beide zijden van de landsgrens met wederzijdse afhankelijkheid en potentie om elkaar te helpen. Voor een succesvol gebiedsproces is het nodig vanuit Belgische autoriteiten en Brabantse partners uit de Grenscorridor in te zetten op wederzijdse betrokkenheid om een impuls te geven die het gehele gebied ten goede komt.

3. Water en Bodem Sturend (“het landschap liegt niet!”)

Vooraf water is de verbindende factor tussen de belangen van partijen. Een gezamenlijk belang is het tegengaan van verdroging en een robuust watersysteem. Een goede waterhuishouding in het gebied, zowel op de hoge koppen, als op de flanken, als in de beekdalen. De focus wordt verlegd van het water afvoeren naar het water vasthouden en meer aandacht geven aan het grondwater (meer vasthouden, meer infiltreren, minder onttrekken). Als de grondwatervoorraad toeneemt kan de kwelstroom zich herstellen ten gunste van waterbeschikbaarheid. Het grondwatersysteem herstelt langzaam, daarom geldt dit uitgangspunt al voor de korte termijn. Voor het gebiedsproces is het belangrijk dat alle partners een duidelijk beeld ontwikkelen van dit uitgangspunt zodat zij voorbereid zijn en eraan bij kunnen dragen. Water en bodem zijn daarbij sturend voor de ontwikkelingen. Door dit gezamenlijk te onderschrijven wordt dit uitgangspunt richtinggevend bij keuzes die gemaakt moeten worden voor de inrichting van het gebied.



Figuur 2. Werkkaart met indeling (Handelingsperspectief watertransitie, Waterschap De Dommel)

De indeling van de werkkaart met de indeling in beekdalen, flanken en hoge koppen uit *Handelingsperspectief watertransitie* van waterschap De Dommel wordt sturend (figuur 2). Daarbij zal moeten blijken welke gevolgen dit heeft tijdens gezamenlijke oefeningen. Er blijft ruimte voor keuzes. De exacte uitwerking (het hoe) vindt plaats met belanghebbenden op deelgebiedsniveau. Partijen willen elkaar met hun (gebieds- en praktijk) kennis versterken en dat biedt een goede basis om van daaruit samen verder te werken aan de uitwerking van Water en Bodem Sturend in de Grenscorridor. Daar waar verschil van mening bestaat, kan met Joint Fact Finding gezamenlijk nader onderzoek worden gedaan.

4. Gezamenlijke grondstrategie (“elkaar niet beconcurreren vanuit individueel belang!”)

Partijen werken samen aan een gezamenlijke grondstrategie waarbij een heldere opdracht, een duidelijke uitvoeringsorganisatie en inzichtelijke besluitvorming moeten bijdragen aan een gecoördineerde inzet van vrijkomende grond, te verdelen naar de verschillende perspectieven die hieronder worden toegelicht. Daarbij wordt verkend of een gezamenlijk en integraal grondfonds een bruikbaar instrument is.

5. Experimenteeruimte, testgebieden en monitoring (“we mogen fouten maken, als we daar maar van leren!”).

Partijen willen de Gebiedsgerichte Aanpak op gebiedseigen wijze uitvoeren. Daarbij hoort dat er experimenteeruimte bestaat om in de deelgebieden innovaties in idee, proces, dienst of techniek toe te passen en te monitoren of de resultaten bijdragen aan de ambities en doelstellingen, met de flexibiliteit om aan te kunnen passen en leerervaringen in het gehele gebied te delen. Er zijn duidelijke wettelijke kaders om mee rekening te houden, maar de wijze waarop doelen gehaald kunnen worden is het resultaat van een onderhandeling én samenwerking die de komende jaren van kracht wordt. Daarvoor kan experimenteeruimte worden benut en worden bij voorkeur pilots opgestart. Daarbij gaat het onder meer om het uitrollen van Water en Bodem Sturend, innovatieve stallen, integrale maatregelen op bedrijven, natuur- en waterinclusief ondernemen door agrariërs, opvang en infiltratie van water op de hoge koppen, Watertransitiefonds, inrichting van bufferzones, meervoudig landgebruik, faciliteren van individuele agrariërs etc.

6. Ruimtelijke borging afspraken GGA Grenscorridor

Met deze eerste stap in de samenwerking GGA Grenscorridor starten partijen met een gebiedsspecifieke invulling aan het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en het Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG) én de Provinciale invulling voor het ruimtelijke voorstel en arrangement. Het is verder te verkennen op welke manier dit ook aansluit en vervolgd kan worden bij en met de Belgische partners. Hier ligt zeker een basis voor. Binnen de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen wordt vooropgesteld het bestaande ruimtebeslag beter te benutten en de open ruimte maximaal te vrijwaren om zo tegen 2050 te evolueren naar een internationaal sterke regio, waar het leven goed is en iedereen zich duurzaam kan verplaatsen, waar biodiversiteit en voedselproductie verzekerd zijn en de ruimte klimaatbestendig is ingericht. Binnen het ontwerp Beleidsplan Ruimte Limburg - Ruimtepact 2040 (België) is o.m. het engagement van de provincie tot grensoverschrijdend denken en samenwerken opgenomen. Een rijke diversiteit aan landschappen; sterke steden en leefbare dorpen; duurzame mobiliteit; hoogkwalitatieve open ruimte; een gedifferentieerde, competitieve en duurzame economie; een ruimtelijk afgestemde energietransitie alsook een internationaal gecoördineerde provincie worden als toekomstperspectief voor Limburg 2040 vooropgesteld.

7. Spelregels lopende projecten

Gebiedsopgaven zijn steeds omvangrijker en complexer. Er is te weinig ruimte voor een sectorale aanpak en ook de middelen (geld en capaciteit) zijn schaars. Daarnaast hebben we te maken met korte en lange termijn doelen. Op het erf van de agrarische ondernemer komen alle vraagstukken samen. Zij zijn op zoek naar totaaloplossingen die voor lange termijn perspectief bieden. Dit alles vraagt om integrale oplossingen. In een aantal gevallen staan lopende projecten met korte termijn doelen het komen tot integrale en lange termijn oplossingen in de weg. Dit vraagt om nieuwe manieren van samenwerken. De volgende afspraken worden gemaakt over lopende en nog op te starten projecten die een link hebben met grondverwerving, inrichting en bestemming van gronden in het gebied:

- Cat 1: Vergevoerde projecten gaan door.

Dit zijn projecten waarvan de meeste gronden reeds zijn verworven of waarvoor de gronden middels een Volledige Schadeloosstelling (VSS) besluit zijn bestemd of vergunningen reeds zijn verleend. Afspraak is dat bij deze projecten gestreefd wordt naar totaaloplossingen voor betreffende grondeigenaren en het gebied, met oog op de opgaven die op het gebied en de ondernemer / grondeigenaar afkomen.

- Cat 2: Voor de minder gevorderde projecten worden scope en tempo en aanpak afgestemd op het gebiedsproces

Dit zijn de projecten waarvan nog niet alle gronden zijn verworven, planvorming nog niet ver gevorderd is, en vergunning nog niet definitief verleend is. Van deze projecten adviseert de gebiedstafel de initiatiefnemer op de te hanteren scope en tempo, het komen tot integrale en lange termijn oplossingen is het uitgangspunt. Grondverwerving loopt via de grondtafel, waarbij gronden worden verworven voor de integrale gebiedsdoelen en via een integraal kavelruilproces ten behoeve van alle gebiedsdoelen, met een set aan samen te maken afspraken, worden ingezet. De initiatiefnemer neemt zelf uiteindelijk een besluit over de te hanteren scope en tempo maar neemt het advies van de gebiedstafel hierin overweging. Deze spelregels gelden voor alle gebiedspartners.

6. Drie perspectieven

In het vervolg van de samenwerking GGA Grenscorridor wordt gewerkt met drie perspectieven (zie figuur 3):

Perspectief 1: Natuur (619,5 ha) en Landbouw (1400 ha)

Perspectief 2: Netwerken voor energie (135,5 ha) en economie (33,5 ha)

Perspectief 3: Leefbare steden en regio's (247 ha)



Figuur 3: Gebaseerd op provinciaal startpakket fysieke leefomgeving (kamerbrief dd. 12 december 2022)

De aangegeven oppervlaktes gaan over de ruimtevragende opgaven binnen de rode contour GGA Grenscorridor. De hectares zijn een optelsom van de opgaven uit hoofdstuk 4. Het deel van perspectief 1 is nog exclusief ruimtevraag 10% groenblauwe dooradering. Hieronder worden de perspectieven voor de Grenscorridor gebiedsspecifiek beschreven en gecombineerd met inhoudelijke en procesmatige uitkomsten van de gezamenlijke conferentie in 2023.

6.1 Perspectief 1: Natuur en Landbouw

Het doel van het Perspectief Natuur en Landbouw is het bereiken van een robuust en volhoudbaar evenwicht in het natuur- en landbouwsysteem in de Grenscorridor, waarbij de doelstellingen van het Natura-2000 gebied Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux en de voltooiing van het Natuur Netwerk Brabant in het gebied worden bereikt, terwijl er voor de agrarische ondernemers langjarige zekerheid bestaat rond de eisen aan hun bedrijfsvoering als basis voor creatief ondernemerschap en een gezond verdienmodel voor hun bedrijf. “Er moet iets te kiezen zijn”. De agrarische sector levert daarbij gezond en veilig voedsel, fijn groen en kent een grote diversiteit. Er zijn verschillende vormen van veehouderij op passende locaties. Samenwerkend in de keten, met andere ondernemers en terreinbeheerders, gesteund door overheden ontstaat een sterke, duurzame agrarische sector.

Inhoudelijk vergt dat:

- a. duidelijkheid over de uitvoering van benodigde maatregelen om de instandhoudings- en verbeterdoelstellingen (kwalitatief en kwantitatief) van de natuurgebieden te bereiken en aan welke knoppen gedraaid kan worden om doelstellingen te bereiken. Monitoring, evaluatie en eventueel bijsturen is hier ook van belang;

- b. duidelijkheid over de landelijke en provinciale stikstofaanpak en een resterende opgave voor het gebied die met gebiedsspecifieke maatregelen bereikt moet worden;
- c. duidelijkheid over de grondbehoefte voor andere doelen dan natuur en landbouw, zoals waterbeheer, woningbouw, mobiliteit en energietransitie;
- d. duidelijkheid over de benodigde grondwaterstand voor een duurzame landbouw en natuur;
- e. het in beeld brengen van een aantal scenario's over kosteneffectiviteit en doelbereik. Op basis van deze scenario's kunnen afwegingen gemaakt worden;
- f. gebiedsspecifiek met partners onderzocht wordt welke (hydrologische) maatregelen effectief zijn zonder generieke planologische beperkingen te veroorzaken voor overgangsgebieden, aan de randen van natura-2000 gebieden;
- g. duidelijkheid over een goede grondstrategie met landbouwstructuurversterking als gelijkwaardige doelstelling;
- h. bij de ontwikkeling van nieuwe natuur ook oog is voor omliggende bedrijven.

Procesmatig is het van belang dat natuurbeheerders, waterbeheerders en agrarische ondernemers samen per deelgebied gaan beoordelen op welke wijze zij de doelen kunnen halen en of ze haalbaar zijn. Daarbij kan de gebieds- en praktijkkennis en de bedrijfsvoering van agrarische ondernemers uitstekend worden ingezet (*“Op de erven moet het gebeuren en iedere ondernemer moet zijn eigen pad kunnen kiezen”*). Dit is de basis om tot de meest optimaal gedragen gebiedsoplossingen te komen, waarbij partijen zich realiseren dat het niet mogelijk is om voor alle doelstellingen een 10 te behalen. Maatwerk, integrale oplossingen en faciliterend beleid zijn onontbeerlijk om mogelijkheden te bieden voor ondernemers die willen omschakelen om te komen tot een passende herbestemming.

6.2 Perspectief 2: Netwerken voor Energie en Economie

Het doel van het perspectief Netwerken voor Energie en Economie is het bijdragen aan de energietransitie naar duurzame bronnen en de economische versterking van het gebied. Daarbij staat de huidige karakteristiek van het gebied voorop. Economische versterking sluit aan bij deze karakteristiek en richt zich op de agrarische sector, de recreatieve sector en op kleinschalige activiteiten die passen bij de dynamiek van de Grenscorridor.

Inhoudelijk vergt dat:

- a. een duidelijke gemeenschappelijke visie op de locatiekeuze voor windmolens en zonneparken, deelgebiedsuitwerking moet aansluiten op de RES;
- b. een duidelijke visie van provincie en gemeenten op de ruimte voor economische ontwikkelingen in het gebied;
- c. duidelijkheid over de ruimte voor extra bedrijfsterreinen in het gebied;
- d. een duidelijke visie op de rol van agrarische ondernemers in het ontwikkelen en operationaliseren van aanvullende niet-agrarische activiteiten.

Procesmatig is het van belang om de grondbehoefte voor energie en economie gedetailleerder in kaart te brengen en in samenwerking tot prioriteitsstelling te komen. De huidige ambities van de gebiedspartners (de grondbehoefte) overschrijden de beschikbare grond enorm. Gebiedspartners moeten bereid zijn om individuele grondbehoeften in dienst te stellen van de ambitie voor de gehele Grenscorridor. Daarbij gaat het uitdrukkelijk ook om de verwevenheid van het Nederlandse en het Belgische deel van het gebied. Bij dit perspectief gaat het uiteindelijk om microbeslissingen op deelgebied, maar een (macro-)visie op de gehele Grenscorridor gaat voorkomen dat vroegtijdige besluiten in één deelgebied ruimte/opties wegnemen voor andere deelgebieden.

6.3 Perspectief 3: Leefbare steden en regio's

Het doel van het Perspectief Leefbare steden en regio's is het opvangen en in goede banen leiden van de toenemende verstedelijking en economische ontwikkeling rond Eindhoven/Veldhoven (verstedelijkingsakkoord ZO Brabant, de Woondeal en de schaa sprong van ASML). Door de ruimteclaim om veel nieuwe woningen mogelijk te maken, ook in de gemeenten binnen deze samenwerking GGA-Grenscorridor, neemt de druk op het gehele gebied toe. Idealiter wordt deze druk opgevangen door verdichting binnen bestaande rode contouren, maar als dat niet lukt zal er ook ruimtebeslag zijn op grond in het buitengebied, dat vanuit een gezamenlijke gebiedsvisie dient te worden afgewogen tegen de ruimteclaims uit de beide andere perspectieven. Met de

toenemende werk- en woondruk neemt ook de mobiliteitsbehoefte en de bereikbaarheidsproblematiek toe, ook grensoverschrijdend. Dit vergt adequate oplossingen die bij voorkeur op gebiedsniveau en grensoverschrijdend worden aangepakt.

Inhoudelijk vergt dat:

- a. de ontwikkeling van nieuwbouwlocaties direct rekening houdt met de uitwerking van Water en Bodem Sturend, waarbij ook toekomstbestendig ontwerpen en bouwen alsmede klimaatadaptatie en hittestress worden geadresseerd, b.v. waterneutraal, grijswater, groene daken, lokale wateropvang;
- b. de mobiliteitsvraag die samenhangt met deze ontwikkelingen vroegtijdig wordt opgepakt, waarbij de voorkeur uitgaat naar duurzamer vervoer, met bijvoorbeeld de inzet van snelle fietsroutes voor forensen en naar adequaat Openbaar Vervoer tussen de woongemeenten en de werklocaties (Brainport, ASML, etc.);
- c. verbetering (veilig maken) van de grensovergang in de N69 en verbetering van de doorstroming op deze corridor.

Procesmatig is het van belang om zowel voor de korte termijn als de lange termijn beter gemeenschappelijk zicht te krijgen op de verdeling van de regionale woningbouwverplichtingen, zodat de eventuele impact op het gebied kan worden bepaald. Voorts is het van belang om voor dit perspectief een intensieve(re) samenwerking te zoeken met andere gemeenten in de Regio Eindhoven, Brainport en ASML, om medeverantwoordelijkheid voor de gevolgen van toenemende economische ontwikkeling op leefbaarheid, wonen en mobiliteit te aanvaarden en te dragen. Voorts kan een liaison met Belgische gemeenten aan de Metropool Regio Eindhoven (MRE) bijdragen aan grensoverschrijdend gecoördineerde vervoersoplossingen. Tenslotte is het nodig om te kijken naar de algemene klimaatopgave en wat daar binnen dit gebiedsproces mee gedaan moet worden.

7. Gebiedsprogramma

7.1 Van drie perspectieven naar een Gebiedsprogramma Grenscorridor

Niet alles kan overal. Juist dat maakt een gebiedsgerichte aanpak noodzakelijk. Gebiedspartners spreken de wens uit hier samen uit te willen komen en -ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid en vanuit eigen belang- uitdrukkelijk samen te werken om het gebied als geheel een kwaliteitsimpuls te geven, en beter in te richten dan het geval zou zijn vanuit individuele behoeften en verschillen in krachtsverhoudingen.

Gebiedspartners zien het als gezamenlijke verantwoordelijkheid om Vervolgstappen planuitwerkingsfase (zie Bijlage 2) voor 2024 invulling te geven, waarbij de integraliteit (ambitie/stip op de horizon) en de juiste balans tussen de drie perspectieven gewaarborgd zal worden. Daarnaast is een indeling gemaakt voor het gebied met tien deelgebieden (zie 7.2).

7.1.1 Grondtafeloverleg voor alle opgaven Grondstrategie organiseren

De gezamenlijke grondstrategie zal een belangrijk instrument worden om de keuzes inzichtelijk en navolgbaar te maken. Het succes van samenwerking op het gebied van grondbeschikbaarheid voor de GGA valt of staat bij onderlinge communicatie en gebiedspartners die elkaar weten te vinden. Voor het gebied is daarom een grondtafeloverleg opgericht met een vertegenwoordiging van gebiedspartners. Voor het functioneren van deze grondtafel is een aantal bestuurlijke uitgangspunten opgesteld. Deze zijn opgenomen in bijlage 1.

Het gaat o.a. om de afstemming van verwerving van strategische grondposities, de inzetbaarheid van bestaande grondposities en over het afstemmen van casussen en keukentafelgesprekken bij grondeigenaren. Aan deze tafel worden grondzaken in het GGA-gebied besproken, afgestemd en richting bepaald. Er is ook een mogelijkheid om te escaleren naar de stuurgroep.

Grondeigenaren hebben een belangrijke sleutel in handen om de gebiedsgerichte aanpak en de diverse ruimte vragende ontwikkelingen mogelijk te maken. Grondbeschikbaarheid valt op verschillende manieren te organiseren, bijvoorbeeld via aankoop, ruimtelijk beleid of door afspraken te maken over zelfrealisatie. De samenwerkende partners hebben diverse instrumenten (in de lijn van verleiden, stimuleren, afdwingen en ruimtelijk sturen) tot hun beschikking om grondbeschikbaarheid te organiseren. Ook een meerjarenfinanciering en voldoende budget zijn van belang om in het gebied afspraken te kunnen maken over grondbeschikbaarheid. In de planuitwerkingsfase zal voor de deelgebieden, waar nodig, samen met de gebiedspartners een

grondstrategie worden ontwikkeld.

7.1.2 Samenwerking versterken tussen de Brabantse en Vlaamse partners

De Brabantse gebiedspartners zullen samen met de Stad Lommel de komende periode actief inzetten op bredere betrokkenheid vanuit Vlaanderen en de provincie Limburg (België). Daarbij speelt ook een rol dat Bosland door de Vlaamse regering erkend is als Nationaal Park. Het Belgische deel van het gebied Grenscorridor (grondgebied Lommel) valt vrijwel geheel in het beoogde Vlaamse nationaal park. Bosland staat inmiddels op de shortlist van de Vlaamse regering. Een ander voorbeeld is het Grenspark Groote Heide waarin Vlaamse en Brabantse partners samenwerken.

7.1.3 Bestuurlijke spelregels

In het besef dat de gebiedspartners vanuit hun individueel belang kiezen voor een gezamenlijke aanpak van de toekomst van de Grenscorridor zijn de volgende bestuurlijke spelregels leidend voor de wijze waarop het bestuurlijke proces wordt uitgevoerd:

1. De partners zitten gelijkwaardig aan tafel: iedereen kan agenderen, het woord voeren en zich gehoord weten. Er is een gelijk speelveld voor alle partners, ondanks de verschillen in bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Alle partijen nemen hun verantwoordelijkheid en leveren een bijdrage aan de oplossing;
2. De partners gaan respectvol met elkaar om: partners vertegenwoordigen verschillende en soms meerdere belangen. Dat wordt over en weer geaccepteerd en vergt dat partners naar elkaar luisteren en met kracht van argumenten tot besluitvorming komen;
3. De partners streven naar consensus als maatstaf: de volhoudbaarheid van besluiten over maatregelen hangt in hoge mate af van gezamenlijk draagvlak. Afwijking van consensus vergt extra zorgvuldigheid van partners;
4. De partners verrassen elkaar niet: relevante ontwikkelingen worden snel gecommuniceerd en bestuurlijk besproken als een van de partners daar aanleiding toe ziet. We spreken elkaar rechtstreeks aan op het nakomen van afspraken en deze spelregels. Dit biedt de mogelijkheid om bij meningsverschillen snel met elkaar om tafel te zitten ook om verdere escalatie te voorkomen;
5. Maatwerk is de norm: de oplossingen die nodig zijn om de gezamenlijke ambitie en de perspectiefdoelen te bereiken, mogen per deelgebied specifiek zijn, met oog voor de lokale realiteit en dynamiek, zodat maatschappelijke meerwaarde niet verloren gaat. Hier en daar zullen kaders nodig zijn, zoals bijvoorbeeld in de grondstrategie, maar een modelmatige benadering op gebiedsniveau doet afbreuk aan de kansen die lokaal te verzilveren zijn. Kansen grijpen kan dus, mits de stip op de horizon (de ambitie) wordt bewaakt;
6. Het is pas af als het af is: partijen komen overeen dat ze elkaar vasthouden tot ook de laatste afspraken zijn nagekomen.

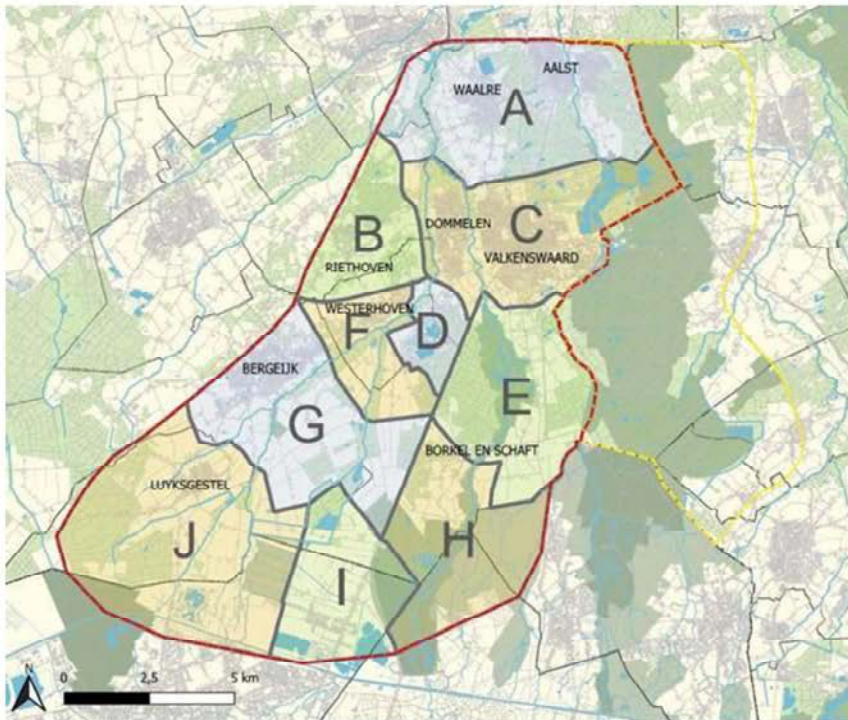
7.2 Deelgebieden

Het Grenscorridor-gebied is inhoudelijk, (met doelen, opgaven en ambities met verschillende tijdshorizonten), procedureel en procesmatig te omvangrijk om vanuit visie en planuitwerking tot realisatie over te gaan. De insteek van de gebiedspartners is dan ook om in de planuitwerkingsfase te gaan werken in deelgebieden aan de beleids- en gebiedsopgaven (zie ook bijlage 2). Samen met deelgebiedspartners wordt geïnventariseerd welke lopende en voorziene projecten en processen zich in het Grenscorridor-gebied afspelen, dan wel, af gaan spelen.

De indeling in deelgebieden is tot stand gekomen door:

- a. kernen met sociale cohesie inclusief omringend landbouwgebied centraal te stellen,
- b. twee tot drie beleids- en/of gebiedsopgaven om bij aan te haken, en
- c. vlakdekkend en gebruik makend van gebiedskennis voor logisch afgebakende gebieden.

Dit heeft geresulteerd in 10 deelgebieden (A t/m J), zie figuur 4.



Figuur 4. Deelgebiedsindeling GGA Grenscorridor

Legenda deelgebieden:

A: Waalre-Veldhoven	F: Westerhoven
B: Riethoven	G: Bergeijk
C: Dommelen-Valkenswaard	H: De Plateaux-Hageven
D: Kempervennen	I: Lommel-Kolonie
E: Borkel-Schaft	J: Luijkgestel

Bijlagen:

1. *Bestuurlijke uitgangspunten grondbeschikbaarheid (ter vaststelling)*
2. *Vervolgstappen planuitwerkingsfase 2024-2025 (ter informatie)*

Bestuurlijke uitgangspunten Grondbeschikbaarheid GGA Grenscorridor

1. Introductie

De ruimtelijke opgaven waarvoor de gebiedspartners in de Grenscorridor aan de lat staan zijn omvangrijk. Er is veel grond nodig voor functies zoals woningbouw, bedrijventerreinen, wegen en infra, landbouw(transitie), natuurherstel, klimaatadaptatie en beekherstel. Ook opgaven vanuit de stikstofaanpak, energietransitie, bossenstrategie, biodiversiteitsherstel, klimaatadaptatie en de watertransitie vragen ruimte. Deze ruimtelijke opgaven zijn ook allen aan de orde in het gebied Grenscorridor. De ruimte is echter schaars en beschikbaarheid niet vanzelfsprekend.

Grondeigenaren hebben een belangrijke sleutel in handen om de gebiedsgerichte aanpak, alsook de diverse ruimte vragende ontwikkelingen tot een succes te maken. Voor veel opgaven is grondbezit c.q. eigendom van belang, bijvoorbeeld voor de aanleg van infrastructuur, woningbouw, bedrijventerreinenontwikkelingen en hermeandering van een beek. Voor een deel van de opgaven is grondbezit niet noodzakelijk en is grondbeschikbaarheid op andere manieren te organiseren, bijvoorbeeld via ruimtelijk beleid of door afspraken te maken over zelfrealisatie, meervoudig ruimtegebruik of door andere afspraken te maken met grondeigenaren in het gebied.

Het gebied Grenscorridor heeft een oppervlakte van 18.000 hectare, waarvan 15.000 hectare in Nederland en 3.000 hectare in België. De optelsom van alle ruimte vragende opgaven in het gebied is **2.436 hectare**. De opgaven zijn daarmee erg groot voor het gebied. Met monofunctioneel ruimtegebruik gaan de opgaven niet passen, er zullen bestuurlijke keuzes gemaakt moeten worden.

Het organiseren van grondbeschikbaarheid en consensus met de gebiedspartners over de inzet van gronden voor de opgaven en doelen in het gebied is van belang. Daarom maken samenwerkingsafspraken op het gebied van grondzaken, een grondstrategie en de instrumentenkoffer onderdeel uit van de 'Intentieverklaring samenwerking GGA Grenscorridor'. In het grondstrategieplan wordt vastgelegd hoe de grondbeschikbaarheid in de planuitwerkingsfase en realisatiefase wordt nagestreefd. In het grondstrategieplan staan de uitgangspunten voor uitvoering, de werkwijze, de samenwerking en taak- en rolverdeling en afspraken over de beschikbaarheid en inzetbaarheid van grond en instrumenten.

In de visievormingsfase is het wenselijk en noodzakelijk om vooruitlopend op de planuitwerkingsfase een aantal belangrijke bestuurlijke uitgangspunten over grondbeschikbaarheid vast te leggen. Dat is een basis om tot een gedragen grondstrategie te komen in de planuitwerkingsfase.



Dit (gezamenlijk) beeld van de gebiedspartners over de grondstrategie en samenwerking op het gebied van grondzaken is geborgd in de Intentieverklaring. Deze verklaring bevat daarnaast ook thema's als doelen, ambities, organisatie, financiën en communicatie.

Aan de hand van het akkoord kan (per deelgebied) het grondstrategieplan voor grondbeschikbaarheid worden opgesteld met de concrete instrumenten. Het grondstrategieplan geeft duidelijkheid over de taakstelling en doelen, op kaart vastgesteld, op basis van de gebiedsvisie en de taak- en rolverdeling tussen de gebiedspartners op het gebied van grondbeschikbaarheid.

De doelstellingen en opgaven in de Grenscorridor kunnen niet bereikt worden binnen de huidige functies, bestemmingen en eigendommen. Het is essentieel om breed (gebiedsgericht) en integraal (in plaats van sectoraal) te gaan werken aan de opgaven in het gebied. Dat houdt in dat ook breed naar grondbeschikbaarheid moet worden gekeken en niet alleen naar verwerving. Bovendien zijn er veel belanghebbenden in een gebied aanwezig en ook actief op de grondmarkt. Daarom is het ook van belang en wenselijk dat gebiedspartners met elkaar afspraken maken over grondzaken.

In de Grenscorridor wordt gewerkt aan drie perspectieven die de eerder beschreven opgaven omvatten. Perspectief 1 heeft betrekking op natuur en landbouw, perspectief 2 op netwerken voor economie en energie en perspectief 3 op leefbare dorpen en regio's. Voor alle perspectieven geldt dat water en bodem sturend is voor ruimtelijke keuzes. De opgaven uit deze perspectieven zijn ook onderdeel van de grondstrategie.

2. Huidige grondvoorraad en grondposities

Diverse gebiedspartners hebben grondposities in het gebied waaronder de Provincie, het Waterschap, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en de gemeenten Bergeijk, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre. De ZLTO heeft zelf geen eigendom maar is belangenbehartiger voor agrariërs in het gebied. In een recente enquête van ZLTO is bij agrarische grondeigenaren gepolst wat het standpunt is ten aanzien van grondbezit en toekomstperspectief.

Het Waterschap en de Provincie hebben een voorraad rekening/grondbank en financiële middelen voor kansaankopen/ruilgronden en aankoop van volledige bedrijven. Andere gebiedspartners hebben ook (strategisch) grondbeleid of strategische grondposities. Op dit moment is het grondbezit van de gebiedspartners als volgt opgebouwd:

	Agrarische functie(excl. NNB)	Overige functie	Totaal
Provincie Noord Brabant	138 ha	137 ha	275 ha
Waterschap de Dommel	20 ha	92 ha	112 ha
Gemeente Bergeijk	748 ha	1469 ha	2217 ha
Gemeente Valkenswaard	575 ha	1247 ha	1822 ha
Gemeente Waalre	139 ha	552 ha	691 ha
Gemeente Veldhoven	13 ha	60 ha	74 ha
Gemeente Lommel (in Nederland)	0 ha	20 ha	20 ha
Staatsbosbeheer	0,8 ha	347,2 ha	348 ha
Natuurmonumenten	28 ha	697 ha	725 ha
Brabant Water	0 ha	13ha	13 ha
Subtotaal eigendom gebiedspartners	1661,8 ha	4634,2 ha	6297 ha

Tabel 1: Eigendomsposities binnen GGA Grenscorridor per oktober 2023

De tabel laat zien dat de gebiedspartners grote grondposities in bezit hebben. Dit betekent niet dat deze gronden ook beschikbaar zijn voor de opgaven en doelen in de GGA. Op veel grond ligt immers al een ruimtelijke claim of zijn er afspraken gemaakt voor pacht of andere ontwikkelingen. Of een grondpositie inzetbaar is, voor welke doelen en onder welke voorwaarden is onderwerp van nader te maken afspraken. Afspraken over de inzetbaarheid van grondposities zijn cruciaal voor de GGA.

3. Grondtafel

Het succes van samenwerking op het gebied van grondbeschikbaarheid voor de GGA valt of staat met onderlinge communicatie en collega's en gebiedspartners die elkaar weten te vinden. Voor het gebied is daarom een grondtafeloverleg opgericht met vertegenwoordiging van gebiedspartners.

De strategie, de inzet van beschikbare instrumenten en de afstemming over concrete casussen wordt ook op deze tafel geagendeerd.

4. Analyse en gebiedskennis

Voor de Grenscorridor is geïnvesteerd in gebiedskennis. Er zijn gebiedsfactsheets opgesteld in de verkenningsfase en samen met het Kadaster wordt een analyse van de eigenaren, gebruikers en bedrijven in het gebied gemaakt. Deze analyse kan worden gerealiseerd met behulp van GIS, op basis van open databronnen en wordt waar mogelijk aangevuld met bij de gebiedspartners relevante beschikbare gegevens. Het verwerken van privacygegevens dient zorgvuldig en doelmatig te gebeuren en is gebonden aan richtlijnen vanwege de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Partijen kunnen op basis van een convenant of overeenkomst afspraken vastleggen over het uitwisselen van relevante beschikbare gegevens binnen de regelgeving van de AVG. Bewustwording bij partners over de verwerking en uitwisseling van persoonsgegevens is ook een belangrijk onderdeel van de werkwijze en samenwerking.

5. Instrumentenkoffer

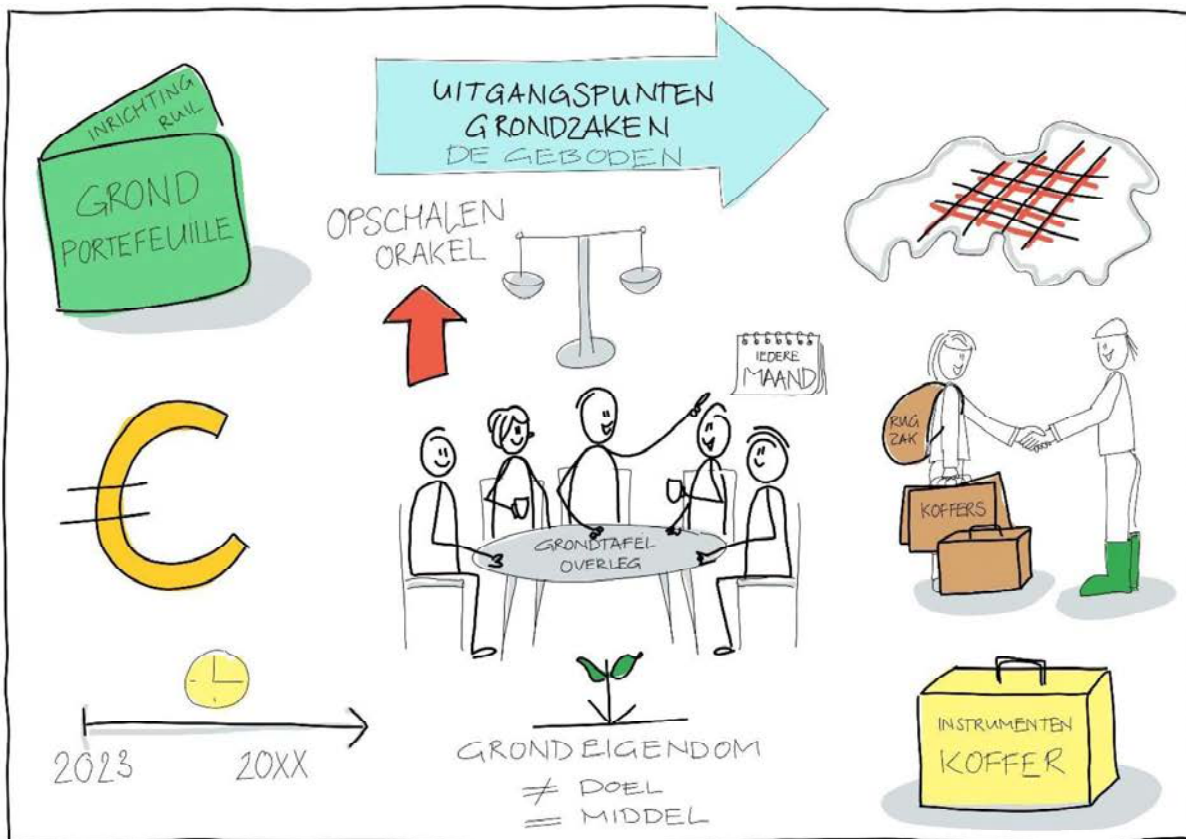
De instrumentenkoffer brengt in beeld welke bestaande instrumenten met betrekking tot het organiseren van grondbeschikbaarheid de Provincie, het waterschap en Gemeenten kunnen inzetten. Ook zijn er een aantal kansrijke ideeën geïnventariseerd die nog nader uitgewerkt moeten worden. In de instrumentenkoffer is ook rekening gehouden met de invoering van de Omgevingswet, en met nieuwe instrumenten die beschikbaar komen bij inwerkingtreding van die wet. De koffer is ingedeeld in vier categorieën:

- Verleiden: dit zijn instrumenten die bijdragen aan de doelen en opgaven in het gebied op vrijwillige en minnelijke basis.
- Stimuleren: dit zijn de instrumenten die bijdragen en waarvoor subsidieregelingen beschikbaar zijn of komen.
- Afdwingen: dit zijn instrumenten die ingezet kunnen worden wanneer vrijwillige grondbeschikbaarheid niet mogelijk is en afdwingen (juridisch) te onderbouwen en verantwoorden is.
- Ruimtelijk sturen: Dit zijn instrumenten waarbij de mogelijkheden van de Omgevingswet en het Omgevingsrecht worden ingezet om opgaven en doelen een plek te geven in het gebied, zonder (vooraf) grondbeschikbaarheid te organiseren.

De inzetbaarheid van de instrumenten is in grote mate casus- en locatieafhankelijk. Er zijn generieke regelingen en instrumenten beschikbaar, maar een aantal instrumenten zijn ook afhankelijk van de bestuurlijke commitment om een bepaald instrument in te zetten. Hierover dienen ook nadere afspraken te worden gemaakt in de grondstrategie.

6. Bestuurlijke uitgangspunten vooruitlopend op planuitwerkingsfase:

Zoals hiervoor benoemd zijn er een aantal dilemma's waarover bestuurlijk afspraken gemaakt dienen te worden en thema's waarop samenwerking van belang is. In dit stadium is het wenselijk dat de gebiedspartners een aantal uitgangspunten hiervoor met elkaar bespreken, waar nodig aanscherpen en bekrachtigen. Deze uitgangspunten worden gebruikt voor de verdere uitwerking van de grondstrategie.



Presentatiesheet uitgangspunten grondzaken tijdens tweedaagse werkconferentie mei 2023

De volgende (concept) bestuurlijke uitgangspunten zijn aan de hand van de grondtafeloverleggen opgesteld.

1. Samenwerking op grondbeschikbaarheid is van belang voor de realisatie van de Intentieverklaring. Samenwerking op grondzaken en op de inzet van instrumenten en inzetbaarheid van grondposities is een belangrijk bestuurlijk uitgangspunt voor de grondstrategie.
2. Door samenwerking op het gebied van grondbeschikbaarheid trachten we concurrentie tussen gebiedspartners en een prijsopdrijvend effect te voorkomen. We voorkomen ook dat grondeigenaren door verschillende gebiedspartners worden bezocht en er onduidelijkheid is over doelen en opgaven. Door afstemming tussen gebiedspartners voorafgaand aan keukentafelgesprekken en afstemming met het ondersteuningsteam streven we naar een efficiënte inzet van ambtelijke capaciteit, benutten we de instrumentenkoffer optimaal en is de ambtelijke vertegenwoordiger in staat om het gesprek te voeren namens alle partners. Indien de casus afstemming vraagt tussen meerdere partijen, bijvoorbeeld op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling, wordt de casus besproken in het Ondersteuningsteam, zodat een integrale reactie kan worden gegeven.
3. De gebiedspartners met een grondportefeuille zijn in basis bereid om waar mogelijk grondposities in te zetten voor de realisatie van doelen en opgaven in het gebied. De inzetbaarheid van grondposities voor een doel of opgaven wordt afgestemd met de gebiedspartner. De afstemming over de inzet van grondposities van de partners loopt via het grondtafeloverleg. Iedere gebiedspartner heeft eigen voorwaarden m.b.t. de inzet van grondposities. Die zijn in het kort samengevat:

Provincie Noord- Brabant:

De grondportefeuille van de provincie is in principe inzetbaar voor de brede doelen en opgaven in het gebied voor ruiling of doelrealisatie ten aanzien van water- en natuuropgaven, maar ook wanneer met de inzet van grond een doel van een andere partner kan worden gerealiseerd. De provincie kan ruilgrond verwerven. Instandhouding van het totale areaal aan grondbezit is geen doel op zich.

Waterschap de Dommel:

De grondportefeuille van het Waterschap is inzetbaar voor de brede doelen en opgaven in het gebied, voor ruiling of doelrealisatie ten aanzien van water- en natuuropgaven, maar ook wanneer met de inzet van grond een doel van een andere partner kan worden gerealiseerd.

Voorwaarden hierbij is dat andere gebiedspartners ook hun grondposities inzetten voor de doelen en opgaven in het gebied.

Waterschap heeft een grondvoorraad rekening waarmee (tijdelijk) grond verworven kan worden in een gebied om te kunnen ruilen of compenseren voor het realiseren van (de groenblauwe) opgaven. Instandhouding van het totale areaal aan grondbezit is geen hard doel.

Gemeente Bergeijk:

De gemeente Bergeijk heeft in beginsel een positieve grondhouding ten aanzien van de inzet van haar grondportefeuille. Gemeente Bergeijk spreekt haar zorg uit over dat de gezamenlijke grondstrategie niet een voorportaal moet zijn voor grootschalige ruilverkaveling, maar dat er per deelgebied de best passende grondstrategie met bijbehorend instrumentarium met gebiedspartners uitgewerkt en ingezet gaat worden. De grondportefeuille van gemeente Bergeijk is inzetbaar voor eigen doelen en opgaven. Ook brede maatschappelijke opgaven die moeten worden opgelost zien we als onze opgave die kan worden meegewogen. Inzet van grondposities is een middel om doelen te bereiken, waarbij de gemeente Bergeijk vanuit de positieve grondhouding wil meedenken maar ook zelf in volledige vrijheid blijft beslissen over haar grondportefeuille. Instandhouding van het totale areaal aan grondbezit is geen hard doel. Veel grond is langjarig verpacht.

Gemeente Valkenswaard:

De gemeente Valkenswaard heeft in beginsel een positieve grondhouding ten aanzien van de inzet van haar grondportefeuille. Gemeente Valkenswaard spreekt haar zorg uit over dat de gezamenlijke grondstrategie niet een voorportaal moet zijn voor grootschalige ruilverkaveling, maar dat er per deelgebied de best passende grondstrategie met bijbehorend instrumentarium met gebiedspartners uitgewerkt en ingezet gaat worden. De grondportefeuille van gemeente Valkenswaard is inzetbaar voor eigen doelen en opgaven. Ook brede maatschappelijke opgaven die moeten worden opgelost zien we als onze opgave die kan worden meegewogen. Inzet van grondposities is een middel om doelen te bereiken, waarbij de gemeente Valkenswaard vanuit de positieve grondhouding wil meedenken maar ook zelf in volledige vrijheid blijft beslissen over haar grondportefeuille. Instandhouding van het totale areaal aan grondbezit is geen hard doel. Veel grond is langjarig verpacht. Gemeente Valkenswaard herziet haar grondbeleid. Dit kan leiden tot een gewijzigd standpunt.

Gemeente Waalre:

De grondportefeuille van gemeente Waalre is inzetbaar voor doelen en opgaven in eigen gemeente. Inzet van grondposities is een middel om doelen te bereiken. Instandhouding van het totale areaal aan grondbezit is geen hard doel.

Gemeente Veldhoven:

De grondportefeuille van gemeente Veldhoven is zeer beperkt in het gebied Grenscorridor. De posities zijn inzetbaar voor doelen en opgaven in eigen gemeente. Inzet van grondposities is een middel om doelen te bereiken. Instandhouding van het totale areaal aan grondbezit is geen hard doel. De meeste grondposities zijn langjarig verpacht.

Staatsbosbeheer:

De vastgoedstrategie van Staatsbosbeheer is gericht op eigenaarschap van prioritaire N2000 gebieden, aangesloten natuurgebieden met een omvang van >500ha en het verminderen van grenslengte met andere eigenaren. Staatsbosbeheer ontwikkelt ook nieuwe natuur (NNB). Financiering moet komen uit businesscases waarbij SBB gronden moet verkopen om aankopen en inrichting uit te kunnen betalen. Ruiling van grondposities is mogelijk wanneer deze bijdragen aan realisatie van doelen en passen binnen het vastgoedstrategieplan.

Natuurmonumenten:

De grondportefeuille van Natuurmonumenten buiten NNB is inzetbaar als ruilgrond voor realisatie van nieuwe natuur NNB binnen de in de vastgoedstrategie van Natuurmonumenten vastgestelde prioriteiten. Natuurmonumenten kan in incidentele gevallen grond aankopen buiten NNB met als doel deze op termijn te ruilen voor nog te realiseren NNB binnen de vastgestelde prioriteiten. De vastgoedstrategie wordt momenteel herzien, onder andere in relatie tot de GGA's. Dat kan leiden tot andere uitgangspunten en prioriteiten.

ZLTO:

Op basis van een enquête die is ingevuld door agrariërs in het gebied heeft ZLTO speerpunten geformuleerd voor een toekomstbestendige land- en tuinbouw in de Grenscorridor. De punten die betrekking hebben op grondzaken zijn:

- Grondeigenaren en –gebruikers moeten evenwaardig de grondpuzzel leggen. Een door de overheid gedomineerde groundbank is uit den boze.*
- Zorg voor maatwerk en faciliterend beleid, voor zowel de blijvers als de ondernemer die een andere weg kiest voor zijn locatie.*
- Leg de puzzel in het gebied via een integraal ruilproces, waarbinnen de landbouw een volwaardige plaats heeft. Zo versterk je de landbouwstructuur voor de Kempen in zijn geheel.*
- Bied ruimte aan duurzame intensieve land- en tuinbouw: deze heeft een belangrijke plek in de voedsel- en groenvoorziening om een onevenredig grote grondclaim te voorkomen.*

Een dilemma is dat het vooraf stellen van criteria en voorwaarden ten aanzien van inzet van grond beperkingen oplevert voor een “open gebiedsproces”. Het is van belang om elkaars standpunt te kennen, maar over de concrete uitwerking en kansen met elkaar het gesprek te blijven voeren. Wanneer het eigen grondbeleid of de grondstrategie van de gebiedspartner niet in overeenstemming is met de grondstrategie voor de GGA Grenscorridor ontstaat er een conflict.

- In het gebied kunnen er zich mogelijkheden voor doen voor strategische verwerving van grond of bedrijfslocaties. Wanneer een gebiedspartner een locatie aankoopwaardig vindt, wordt dit op slagvaardige wijze afgestemd met de rentmeesters of medewerkers grondzaken van de gebiedspartners. Op die manier wordt voorkomen dat kansaankopen worden gemist, er concurrentie plaatsvindt, of de grondinzetbaarheid onvoldoende in beeld is. Vanwege het Didam-arrest is het ook zinvol om vooraf te bepalen welke partner een logische partij is voor verwerving en eindgebruiker c.q. -beheerder. In sommige gevallen is het vanwege vertrouwelijkheid niet mogelijk om kansaankopen (vooraf) met elkaar te delen.

5. Voor het organiseren van de grondbeschikbaarheid wordt gebruik gemaakt van de instrumentenkoffer (zie bijlage A) die is opgesteld voor de GGA. Het doel, de opgaven en de casus bepalen de inzet van het instrument. Hiervoor is samenwerking m.b.t. de inzet van instrumenten en bestuurlijke instemming van belang.
6. Gebiedspartners streven naar meervoudig ruimtegebruik. Het combineren van functies, doelen en opgaven is wenselijk voor een optimale inzet van de schaars beschikbare grond.
7. Grondeigendom is geen doel maar een middel. Grondeigenaren kunnen een belangrijke bijdrage leveren in de realisatie van doelen en opgaven en ook in de beheerfase, bijvoorbeeld door zelfrealisatie door de terreinbeherende organisaties, agrariërs of collectieven.
8. Gebiedspartners streven naar een meerjarenfinanciering voor de uitvoering van de grondstrategie en het uitvoeringsplan en een flexibele inzetbaarheid van financiële middelen voor het gebied. Niet iedere gebiedspartner heeft echter een budget voor strategische grondaankopen. Onderzocht wordt op welke wijze een brede inzetbaarheid van financiën en een meerjarenfinanciering voor de GGA kan worden gerealiseerd. Partners spannen zich hiervoor in. Naast een grondstrategie wordt er ook een financiële strategie opgesteld voor de GGA.
9. Informatieoverdracht tussen gebiedspartners vindt plaats onder voorwaarden dat het doelmatig is voor het gebiedsproces en het bijdraagt aan realisatie, met inachtneming van en bewustzijn over de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).
10. Indien er in het grondtafeloverleg geen overeenstemming wordt bereikt over de inzet van beschikbare gronden, inzet van instrumenten of andere dilemma's wordt dit ter bespreking voorgelegd aan de bestuurlijke gebiedstafel van GGA Grenscorridor.

7. Vervolgopgaven en -acties

- Op basis van de deelgebiedsindeling een concreet grondstrategieplan opgesteld. De grondstrategie wordt geconcretiseerd in de deelgebieden samen met de gebiedspartners en aan de hand van de doelen en opgaven. Grondinstrumenten worden beschikbaar gesteld en blijven beschikbaar incl. bijbehorende financiering.
- Het grondtafeloverleg en casussenoverleg wordt voortgezet.
- Het functioneren van de grondtafel wordt tussentijds geëvalueerd en waar nodig bijgesteld. De bevindingen en de voortgang wordt periodiek aan de bestuurlijke stuurgroep van GGA Grenscorridor teruggekoppeld.

Categorie	Instrument	Omschrijving	Rijk	Provincie	Waterschap	Gemeenten	Beschikbaar
Verleiden	Grondvererving op vrijwillige basis (marktwaarde)	Aankopen op vrijwillige basis betreft het verwerven van grond van een grondeigenaar op basis van (getaxeerde) marktwaarde.					
	Grondvererving op onteigeningsbasis (Volledige schadeopstelling, ter voorkoming van onteigening)	Voor een onteigening moet de overheid de volledige schadeopstelling (VSS) vergoeden aan de rechthebbende(n). Dit geldt ook voor aankoop van grond en/of opstellen ter voorkoming van onteigening, de zogenaamde minnelijke aankoop ter voorkoming van onteigening. VSS is in het algemeen hoger dan de marktwaarde van grond en gebouwen. Uitgangspunt bij VSS is dat de vermogenspositie en de inkomenspositie van degene die wordt onteigend niet wijzigt. VSS en onteigening zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, omdat betaling van meer dan de marktprijs voor grond of opstellen tot ongeoorloofde staatsteun zou leiden. Betaling van VSS is dan ook alleen maar toegeestaan als de overheid een serieuze voornemen tot onteigening heeft. Vanwege deze samenhang noemen we het instrument verder VSS/ontteigening.			De omgevingswet is nog niet in werking getreden (planning is 1-1-2024)		
	Hele (nul)bedrijven kopen op vrijwillige basis	Strategische verwerving van hele bedrijven door Provincie, GOB of WdO op basis van een gezamenlijke businesscase met de betrokken partners waarin het gezamenlijk belang ook financieel tot uitdrukking komt. Uitgangspunt is dat verworven wordt op basis van marktwaarde.					
	Zelfrealisatie met kwalitatieve Verplichting	Middels een kwalitatieve verplichting worden er afspraken over inrichting en/of beheer notarieel en kadastraal vastgelegd. Dit kunnen afspraken zijn over waterberging, natuurbeheer, gilden van werkzaamheden of (compensatie van) uitstralingseffecten of over natuurbeheer, gilden van werkzaamheden en voorwaarden, zoals natuurindusiel, waterberging, biodiversiteit, biologisch, stikstofreductie is mogelijk.					Pacht/beleid voor doelbereik is afhankelijk van organisatie en beleid.
	Beheer/ pachtbeleid voor duurzame idsoelstellingen (meer mogelijkheden met nieuwe in ontwikkeling zijnde pachtwet)	Doelbereik door middel van pachtbeleid en voorwaarden, zoals natuurindusiel, waterberging, biodiversiteit, biologisch, stikstofreductie is mogelijk. Tijdelijke onderhandse pacht kan een instrument zijn in de onderhandelingen over een gronddeed.					
	Realisatie NNB Ondernemende NNB en Ecologische Verbindingzones (EVZ) inrichting natuur, afwaardering tbv natuur, aankoop grond voor natuur en afkoop pachtovereenkomsten.	Groen Ontwikkelingsfonds Brabant ondersteunt particulieren, ondernemers en overheden bij het realiseren van nieuwe natuur. Met geld, grond én kennis. Er wordt subsidie verleend voor verwerving, functieverandering en voor inrichting. Bij NNB gaat het om natuurdoelstellingen, bij ONNB blijft de agrarische bestemming behouden en wordt de functie gecombineerd met natuurwaarden. EVZ's zijn gericht op het verbinden van natuurgebieden met natuur- en landschapselementen.					
	Herbegrenzing NNB	Indien de realisatie van nieuwe natuur buiten NNB aangewezen gebieden is gelegen kan een grenswijziging mogelijk zijn. Verzoeken tot herbegrenzing kunnen aan de provincie worden voorgelegd.					Subsidielijon d GOB is bijgesteld naar
	Ruimte voor Ruimte (rood voor groen)	Ontwikkelmaatschappij Ruimte voor Ruimte is de instantie die de Ruimte voor Ruimte-regering van de provincie uitvoert. De regeling biedt kansen om de uitritte van woningbouwkwavels te koppelen aan concrete oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken in Brabant. Hierbij kan gedacht worden aan beëindiging van intensieve veehouderijen in het buitengebied maar o.a. ook aan vraagstukken rondom binnenstedelijke leegstand en de transformatie van recreatieparken. Door de ontwikkeling van gevarieerde woningbouwplannen levert de Ontwikkelmaatschappij een financiële bijdrage aan deze vraagstukken. De Ruimte voor Ruimte regeling kan bijdragen aan de financiële dekking van de businesscase bij aankoop van bedrijfslocaties.					
	Herbestemming Vrijkomende Agrarische Bestemming (VAB Beleid)	Een gemeente kan een niet-agrarische bedrijfsfunctie in het buitengebied toekennen aan een voormalig agrarisch bedrijf. Hierdoor wordt een nieuwe economische waarde gerealiseerd op de locatie en een verdienmodel voor de eigenaar. In de meeste gevallen stelt de gemeente eisen aan sloop/ sanering van overblijvende bebouwing, verflening van het bouwvlak en kwaliteitsverbetering en landschappelijke inpassing van de locatie.					
	Koop/pachtconstructie Natuurinclusieve Landbouw (NII) Sale and Lease Back	De koop/pachtconstructie betreft een aankoop waarna de grond met beperkingen minimaal 26 jaar in erfpacht wordt uitgegeven aan de voormalige eigenaar. Na afloop van de (erf)pachperiode heeft de voormalige eigenaar het recht van eerste van koop. De ondernemer wordt op deze manier investeringsruimte geboden om te extensiveren. Aan deze regeling zijn specifieke voorwaarden verbonden.					
	Koop/pachtconstructie nieuwe natuur	De koop/pachtconstructie betreft een aankoop binnen het NNB door het Groenontwikkelingsfonds Brabant waarbij de functie wordt omgezet naar natuur. De grond wordt 26 jaar in erfpacht uitgegeven aan een erfpachter waarna erfpachter het recht van eerste koop heeft. Aan deze regeling zijn specifieke voorwaarden verbonden.					
	Vrijwillige kavelruil	Projecten gericht op kavelruil door middel van het opstellen van een kavelruilplan of de uitvoering van een kavelruilplan komen in aanmerking voor subsidie van de provincie. Voorwaarden: s dat de ruil een bijdrage levert aan twee of meer doelen: Transitie in de landbouw Realisatie van Natuur Netwerk Brabant (NNB) Versterken van ecologische en landschappelijk kwaliteit van het landelijk gebied					
	Regeling verondiepen sloten bij agrarische percelen (detailontwatering omvormen naar groen-blauwe akke manden) Gebieds ingrepen of subsidiering	Realisatie van de juiste hydrologische omstandigheden in matter natuurparels. Door sloten te verondiepen wijzigt de functie van afvoeren naar water, naar waterinfiltratie in het gebied. Dit komt ten goede aan het grondwaterpeil. Een ondiepe sloot kan tevens ingericht worden als akkerland ter bevordering van de biodiversiteit. Om deze omvorming te stimuleren kan middels een gebiedsgerichte aanpak deelname gestimuleerd worden, bijvoorbeeld door één opdracht aan een aannemer te verstrekken. Het verondiepen heeft het meeste effect wanneer meerdere agrarische percelen in het gebied deelnemen.					

Categorie	Instrument	Omschrijving	Rijk	Provincie	Waterschap	Gemeenten	Beschikbaar
Stimuleren	Diverse natuursubsidies	Provincie heeft diverse subsidies beschikbaar voor versterking van natuur en landschap en beheer van natuur. https://www.brabant.nl/loket/subsidies/op-thema/subsidies-natuur-en-landschap					
	Diverse Water en Bodemsubsidies	Provincie heeft diverse subsidies beschikbaar voor versterking van water- en bodemkwaliteit. https://www.brabant.nl/loket/subsidies/op-thema/subsidies-water-en-bodem					
	Diverse Landbouw en Voedsel subsidies	Provincie heeft diverse subsidies beschikbaar voor versterking van landbouw en voedselproductie. https://www.brabant.nl/loket/subsidies/op-thema/subsidies-landbouw-en-voedsel en www.landbouwenvoedselbrabant.nl					
	Diverse maatregelen omschakeling Landbouw en stikstofreductie	Om de natuur te verbeteren en ruimte te geven aan economische activiteiten moet de stikstofuitstoot omlaag. Daarom zijn er verschillende maatregelen per sector om dit aan te pakken. Het betreft o.a. stalmaatregelen, maatregelen voor het verduimen van mest, verlagen van ruw eiwitgehalte in veevoer, het vergroten van uren weidegang en hoogwaardige mestverwerking. https://www.aanpakstikstof.nl/maatregelen/landbouw					
	Maatregel Gerichte Aankoop en beëindiging Veehouderij (MGA 2e Trandie)	Alle provincies in Nederland kunnen op basis van de regeling budget aanvragen bij het Rijk voor de aankoop van veehouderijen. Veehouderijen die voor aankoop in aanmerking komen zijn de zogenaamde 'piekbelasters': veehouderijen met een relatief hoge stikstofbelasting op een stikstofgevoelig Natura 2000-gebied.					Nog niet beschikbaar
	Lanaalijke beëindigingsregeling veehouderilocaties (Lbv)	Subsidieregeling voor veehouders die willen stoppen met hun bedrijf of een locatie van hun bedrijf. Het doel van de regeling is om de stikstofemissie (ammoniak) vanuit de veehouderij te verlagen, zodat natuur die daarvoor gevoelig is, kan herstellen. Als veehouders willen stoppen kan de subsidie helpen om het financiële plaatje na beëindiging passend te maken. Het bedrijf moet dan wel een bepaalde mate van stikstofdepositie veroorzaken op overbelaste Natura 2000-gebieden.					Verwachting juni/juli 2023
	Landelijke beëindigingsregeling veehouderilocaties plus (Lbv+) Circa 2000-3000 piekbelasters	Ruimhartige subsidieregeling (boven 200%) voor veehouders die willen stoppen met hun bedrijf of een locatie van hun bedrijf. Het doel van de regeling is om de stikstofemissie (ammoniak) vanuit de veehouderij te verlagen, zodat natuur die daarvoor gevoelig is, kan herstellen. De regeling is vrijwillig. Als veehouders willen stoppen kan de subsidie helpen om het financiële plaatje na beëindiging passend te maken. Het bedrijf moet dan wel een bepaalde mate van stikstofdepositie veroorzaken op overbelaste Natura 2000-gebieden. In de gebieden waar er onvoldoende zekerheid is dat de doelstelling zal worden bereikt, zal het kabinet verplicht instrumentarium inzetten om dat doel snog te bereiken.					Verwachting juni/juli 2023
	Landgedregeling (Ontwikkeling mist Rood voor Groen, IDV afdeling 3.7)	Een eigenaar mag bouwkeuzes realiseren binnen een nieuw op te richten landgoed met de verplichting ook natuur te maken. Er zijn voorwaarden voor de wooneenheden, zoals een karakteristieke verschnijtingsvorm van allure.					
	Natuurschoonwet	Indien een nieuw landgoed aan een aantal voorwaarden voldoet, kan het gerangschikt worden onder de Natuurschoonwet. Dit heeft fiscale voordelen voor de eigenaar.					
	Gemeenschappelijk Landbouw Beleid Europa: Nationaal Strategisch Plan Agrarisch Natuurbeheer en Ecosysteemdiensten	Het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) gaat toekomstbestendig boeren sterker belonen. Met subsidies gericht op agrariërs die zich inspannen om de omvang te maken naar een duurzame bedrijfsvoering. De meest in het oog springende verandering is de nieuwe eco-regeling. Agrariërs kunnen uit ruim 20 eco-activiteiten kiezen om toe te passen op hun bedrijf. Deze variëren van het behouden van houtwallen en het toepassen van Kruidenrijke akkervranden tot het telen van eetwitgewassen. Hiervoor kunnen zij een vergoeding ontvangen van ca 60, 100 of 200 euro per hectare.					Geplande invoering nieuw GLB vanaf 2023.
	Omgevingsvisies gemeenten: Uitnodigingsplanologie herbestemming locaties	In een gebiedsdekkende omgevingsvisie geeft een gemeente de ontwikkelingsmogelijkheden voor specifieke gebieden aan. Ook bevat deze visie ambities ten aanzien van de leefomgeving en thema's als wonen, economie, mobiliteit, water, landschap en natuur met ruimtelijke doorveralling. Een omgevingsvisie geeft initiatiefnemers ook inzicht in toekomstperspectief op een locatie.					
	Brabantse omgevingsvisie: uitnodigingsplanologie: herbestemming locaties	De Brabantse Omgevingsvisie is een samenhangende visie op de fysieke leefomgeving. De Omgevingsvisie bevat de belangrijkste ambities voor de fysieke leefomgeving voor de komende jaren. Dat gaat om ambities op gebied van de energietransitie, een klimaatproof Brabant, Brabant als slimme werkstad en een concurrerende, duurzame economie. De Omgevingsvisie geeft ook aan op welke nieuwe manieren de provincie met betrokkenen wil samenwerken aan omgevingsvraagstukken en welke waarden daarbij centraal staan.					

Categorie	Instrument	Omschrijving	Rijk	Provincie	Waterschap	Gemeenten	Beschikbaar
Afdwingen	Voorkeursrecht (Wvg)	De gemeenten, provincies en het Rijk kunnen een voorkeursrecht vestigen. Vooruitlopend daarop kunnen burgemeester en wethouders, Gedeputeerde Staten en de Minister een voorlopig voorkeursrecht vestigen. Het bevoegd gezag kan alleen een voorkeursrecht vestigen op een onroerende zaak die deel uitmaakt van een locatie waaraan een niet-agrarische functie is toegeëerd of toegedacht en waarvan het huidige gebruik afwijkt van die functie. Een voorkeursrecht dwingt de eigenaar niet tot verkoop. Deze kan zelf beslissen of hij de onroerende zaak wil verkopen. Als hij het goed wil verkopen moet hij, deze wel eerst aan de overheid aanbieden.					
	Gedoepplicht onder waterschap	Met een gedoepplicht zorgt de overheid ervoor dat bepaalde werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd, ongeacht de toestemming van een eigenaar of andere rechthebbende van de grond. Het betreft activiteiten die geen onteigening rechtvaardigen en waarbij de belangen van de rechthebbende - in verhouding tot het doel dat de overheid dient - nauwelijks worden geschaad. Het gaat meestal om onderzoek of onderhoudswerkzaamheden. De gedoepplicht ziet echter ook op het dilden van bepaalde waterovrflaas. Deze duldplicht bestrijkt een breed scala van situaties. Te weten: - Gronden in het oppervlaktewaterlichamen of buitendijkse gebieden; - Aanwijzing en inrichting van waterbergingsgebieden.					
	Onteigening	Onteigenen is het ontnemen van grondeigendom in het algemeen belang voor het ontwikkelen, gebruiken of beheren van de fysieke leefomgeving. Het instrument onteigening wordt toegepast als aankoop niet of niet op tijd lukt. Voorwaarden zijn een algemeen belang, noodzaak en urgentie van de onteigening. De onteigeningsprocedure bestaat uit 3 fasen: de onteigeningsbeslissing en bekrachtiging, de schade/loosstellingsprocedure en de inschrijving van de onteigeningsakte.					
	Landinrichting (middels herverkaveling/WILG)	Landinrichting heeft als doel om de inrichting van het landelijk gebied te verbeteren in overeenstemming met de aan locaties toegeëerde functies. Overeenkomstig een inrichtingsplan (onder de Omgevingswet een inrichtingsprogramma en een inrichtingsbesluit) kunnen onroerende zaken worden samengevoegd, herverkaveld en herverdeeld onder de rechthebbenden. Gedeputeerde Staten zijn het bevoegd gezag voor een wettelijke herverdeling.					
	Regeling publiekrechtelijke financiële bijdrage/ Grondexploitatie GREX	Deze regeling maakt het mogelijk op een initiatiefnemerskosten te verhalen ter verbetering van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. De regeling is toepasbaar bij de bouw van 1 of meer woningen, hoofdgebouwen of bepaalde verbouwingen.					

Categorie	Instrument	Omschrijving	Rijk	Provincie	Waterschap	Gemeenten	Beschikbaar
Ruimtelijk sturen	Bestuurskwaliteit leefomgeving/ instructie regels	Bestuurskwaliteit leefomgeving/ instructie regels					
	Omgevingsplan (voorheen bestemmingsplan)	Per gemeente is er één omgevingsplan. Het omgevingsplan bevat samen met de waterschapsverordening van het waterschap regels voor de fysieke leefomgeving op lokaal niveau. Het regelt allereerst een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. Daarnaast kan de gemeente in het omgevingsplan regels stellen over activiteiten. Dit kan alleen als het Rijk en de provincie die activiteiten niet al heeft geregeld in een van de AWW's of in de omgevingsverordening.					Vanaf inwerking treding Omgevingswet januari 2024
	Projectbesluit, specifiek voor waterschappen (was Projectplan Waterwet)	Het projectbesluit kan wijzigingen aanbrengen in het omgevingsplan die nodig zijn om een project te kunnen uitvoeren. De mogelijkheid om regels te stellen met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties in de vorm van een inpassingsplan verdwijnt. Op grond van de Omgevingswet (artikel 5.44 e.v.) kan het dagelijks bestuur van het waterschap een projectbesluit vaststellen voor de uitvoering van een project. Het projectbesluit kan in zijn uiterste vorm ook het geldende omgevingsplan direct wijzigen (dus niet meer een aparte bestemmingsprocedure zoals voorheen). Het projectbesluit geeft ook meteen grondslag voor eventuele ontginning. Het projectbesluit heeft wel goedkeuring door GS na vaststelling door het waterschap, vanwege die brede aspecten. In de praktijk zal het projectbesluit veelal toegepast gaan worden bij de grotere, complexere en urgentere opgaven.					
	Overgangsrecht	In het omgevingsplan kan een functie aan een locatie worden toegewezen, bijv. natuur ipv landbouw. Hierbij kan een "overgangsrecht gebruik" worden opgenomen zodat geen schadevergoeding verschuldigd is. "Overgangsrecht gebruik" houdt in dat gebruik dat reeds bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het omgevingsplan en hiermee strijdig is, mag worden voortgezet voor de duur van het nieuwe omgevingsplan. Om gebruik te kunnen maken van het overgangsrecht, geldt wel een aantal voorwaarden: 1. Het strijdige gebruik mag niet worden veranderd in ander strijdig gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind. Dus wel mais omzetten in grasland, maar niet grasland in mais. 2. Het gebruik mag niet langer dan een jaar worden onderbroken, anders vervalt het overgangsrecht. 3. Het overgangsrecht is niet van toepassing als het gebruik ook in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan. Het gaat enkel om gebruik dat was toegestaan binnen het "oude" bestemmingsplan en in strijd is met het "nieuwe" omgevingsplan.					
	Omgevingsverordening	In deze verordening op grond van de Ov kan de provincie rechtstreekse regels stellen ten aanzien van activiteiten in gebieden, in aanvulling op landelijke regels. Ook kan de provincie instructies meegeven aan waterschappen en gemeenten, bijvoorbeeld over omgevingsplannen, waterschapsverordening, maar ook rechtstreekse instructies over vergunningverlening. Dit kan gebieds specifiek of activiteits specifiek zijn en dus ook heel gericht ontwikkelingen stimuleren of afremmen. Denk bijvoorbeeld aan regels over hydrologische en planologische bescherming van Natte Natuurparels.					